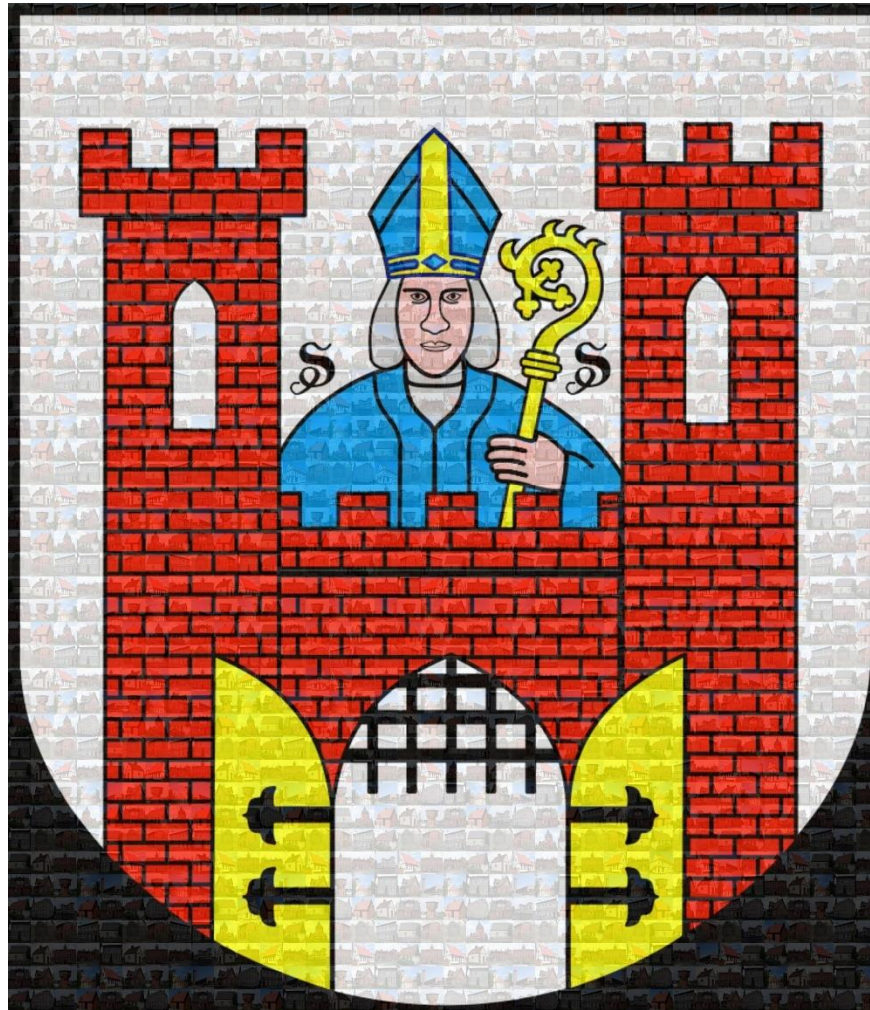

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

NA LATA 2022 – 2025

GMINA SOLEC KUJAWSKI

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP -----	1
1.1. Położenie Gminy Solec Kujawski-----	3
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	4
2.1. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce-----	6
2.2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego-----	11
2.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu-----	14
2.4. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	23
3. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY SOLEC KUJAWSKI -----	33
3.1. Zarys historii obszaru gminy-----	33
3.2. Krajobraz kulturowy-----	35
3.3. Zabytki nieruchome-----	37
3.4. Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy-----	40
3.5. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych-----	48
3.6. Zabytki archeologiczne-----	49
3.7. Zabytki ruchome-----	53
3.8. Dziedzictwo niematerialne-----	53
3.9. Zabytki z terenu Gminy Solec Kujawski objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków	54
3.10. Gminna ewidencja zabytków Gminy Solec Kujawski-----	56
4. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ	56
5. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE, PRIORYTETY I KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI -----	60
6. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI -----	71
7. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	72
8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI -----	73
8.1. Dotacje-----	74
8.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego-----	77
8.3. Środki europejskie-----	82
9. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW	86
10. ANEKSY -----	88
10.1. ANEKS NR 1 Gminna ewidencja zabytków Gminy Solec Kujawski – Zabytki Nieruchome-----	88
10.2. ANEKS NR 2 Gminna ewidencja zabytków Gminy Solec Kujawski – Stanowiska archeologiczne	98

1. WSTĘP

Dziedzictwo kulturowe, to dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń jak i naszych czasów. Do dziedzictwa kulturowego oprócz dziedzictwa archeologicznego, architektonicznego i dziedzictwa sztuki zaliczamy także przejawy życia takie jak np. formy gospodarowania, przejawy rozwoju społeczności i inne elementy stanowiące o naszej kulturze.

Świadomość potrzeby ratowania i ochrony zabytków jest coraz powszechniejsza wśród mieszkańców. Dbanie o należyty stan i atrakcyjny wygląd zabytków jest naszym obywatelskim obowiązkiem. Rewitalizacja poszczególnych obiektów, jak również całych zespołów zabudowy jest szansą na ich uratowanie. W takich przedsięwzięciach pomagać ma, wynikający ze społecznej potrzeby, gminny program opieki nad zabytkami, przewidziany przez ustawę o ochronie i opiece nad zabytkami. Jego rolą jest także upowszechnianie wiedzy i pomoc właścicielom zabytków w dbaniu o właściwe zachowanie substancji zabytkowej, aby Gmina stała się piękną dla mieszkańców i atrakcyjną dla turystów.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Solec Kujawski na lata 2022-2025 kontynuuje starania samorządu o systematyczne i perspektywiczne prowadzenie działań z obszaru ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym gminy wyrażone w poprzedniej wersji niniejszego dokumentu obowiązującego w latach 2018-2021.

Uprzednio obowiązujący *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Solec Kujawski na lata 2018-2021* przyjęty został uchwałą z dnia 14 grudnia 2018 r. Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim nr II/20/18 i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 27 grudnia 2018 r. pod pozycją 6811. Wykonanie uchwały powierzono Burmistrzowi Solca Kujawskiego. Realizowany na przestrzeni czterech minionych lat przez poszczególne wydziały Urzędu Miejskiego w Solcu Kujawskim - sprawdził się jako dokument wyznaczający cele i kierunki zadań dotyczących istniejących na terenie gminy obiektów zabytkowych.

Aktualnie opracowany *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Solec Kujawski na lata 2022-2025* – bazując w znacznej mierze na doświadczeniach wynikających z realizacji uprzednich tego typu dokumentów – w części modyfikuje i jednocześnie wyznacza nowe cele przy jego realizacji po pozytywnym zaopiniowaniu przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i właściwym przyjęciu w drodze uchwały Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim.

Dokument ten zawiera aktualizację wszelkich zaistniałych na przestrzeni minionych czterech lat zmian w obowiązującym prawie dotyczącym zagadnień związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, a także wprowadza zmiany w stosunku do istniejącego stanu zabytków zlokalizowanych na terenie Gminy Solec Kujawski.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie. Nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Program opieki nad zabytkami stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

1.1. Położenie Gminy Solec Kujawski

Gmina Solec Kujawski w znacznej części położona jest w mikroregionie Wydmy Puszczy Bydgoskiej należącym do mezoregionu Kotliny Toruńskiej. Od północy ograniczona rzeką Wisłą. Teren w części centralnej i południowej położony jest na wysokości bezwzględnej 70-75 metrów nad poziomem morza wznosząc się na wysoki taras pradoliny Kotliny Toruńsko-Bydgoskiej. Wyżej położone tereny charakteryzują się obecnością wydm porośniętych w większości roślinnością iglastą tworzącą Puszcę Bydgoską. Pole wydm Solecko-Chrościeńskich zlokalizowanych na terenie gminy stanowi jeden z największych tego typu obszarów w całej Puszczy Bydgoskiej. Wysokości bezwzględne na terenie gminy dochodzą w niektórych miejscach do ponad 100 metrów nad poziomem morza. W jej południowej części w okolicach Chrośnej znajduje się ostaniec erozyjny.

Najwyższym punktem na terenie gminy jest tzw. Góra Szwedzka oddalona na północny wschód od Chrośnej. Jej wysokość wynosi 115,9 m n.p.m. Najniżej położony punkt gminy (30 m n.p.m.) znajduje się nad brzegiem Wisły.

Najczęściej występującymi glebami na terenie gminy są gleby piaskowe i bielicoziemne. Tereny wykorzystywane rolniczo położone są głównie na terasach zalewowych i nad zalewowych w okolicach Wisły. Grunty orne występują w pobliżu Chrośnej, Wypalenisk i Kabatu. Pozostała część gminy charakteryzuje się w przeważającej części krajobrazem eolicznym.

Główne szlaki komunikacyjne położone są na skraju Puszczy Bydgoskiej - w północnej części gminy. Podobnie sytuacja wygląda, jeśli chodzi o obszary zurbanizowane. Największe miasto Solec Kujawski stanowiący centrum gminy z największą liczbą mieszkańców, jak i większość mniejszych miejscowości położone są w bezpośrednim lub bliskim sąsiedztwie rzeki Wisły. Ukształtowanie terenu i materiał z jakiego zbudowane jest podłoże powoduje, że teren Puszczy Bydgoskiej w znacznej mierze jest obszarem bezodpływowym. Na terenie gminy nie występują większe ciek wodne, a opady zasilają przede

wszystkim wody gruntowe. Z mniejszych cieków wodnych na terenie gminy można wyróżnić Strugę Otorowską, Strugę Młyńską i Strugę Solecką oraz system rowów melioracyjnych znajdujących się na terenach położonych w pobliżu Wisły: Rów Solecki, Kanał Przyłubie, Kanał Łęgowo. Niektóre z cieków wodnych w przeszłości wykorzystywane do napędzania młynów wodnych obecnie zasilają okoliczne stawy. Największym systemem stawów są stawy hodowlane w Makowiskach. W południowej części gminy znajdują się podmokłe łąki - największy kompleks w okolicach Chrośnej o nazwie Łąki Studzienieckie. W Puszczy Bydgoskiej można również napotkać na zagłębienia torfowiskowe jako pozostałości po dawnych oczkach wodnych.

W południowo-wschodniej części Solca Kujawskiego położony jest Park Przemysłowy. Działają w nim firmy z branży metalowej, tworzyw sztucznych, kamienia naturalnego, papierów powlekanych, produkcji mebli, przemysłu motoryzacyjnego, logistyki i usług.

Solec Kujawski jest bezpośrednio skomunikowany z drogą krajową S10 (Szczecin-Warszawa). Odległość od autostrady A1 wynosi 30 km, od drogi S5 20 km. Przez miasto przebiega również linia kolejowa nr 18 relacji Piła - Bydgoszcz - Toruń - Warszawa. Najbliższy port lotniczy znajduje się w Bydgoszczy, w odległości 18 km.

Gmina Solec Kujawski jest dobrze skomunikowana z dwoma największymi ośrodkami miejskimi województwa kujawsko-pomorskiego. Położenie w niewielkiej odległości od obydwu z nich stwarza dogodne warunki do rozwoju.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawę prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy wyznacza cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami:

2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Dla realizacji wskazanych celów program określa zasady dotyczące finansowania i inicjowania działań ochronnych w stosunku do środowiska kulturowego, w skład którego wchodzi obiekty zabytkowe oraz tereny archeologiczne na obszarze Gminy Solec Kujawski. Jednocześnie nakłada następujące obowiązki i uprawnienia:

1. uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 18 i 19);
2. uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20);
3. prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4);
4. przyjmowania zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i 2);
5. sporządzania przez wójta gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1);

6. obowiązek przyjęcia przez radę gminy gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 3);
7. sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87 ust. 5).

2.1. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Ochronę dziedzictwa kulturowego oraz opiekę nad zabytkami w Polsce reguluje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, która nakłada na państwo i obywateli obowiązek ochrony zabytków, co zostało zawarte w:

- art. 5 Konstytucji RP, określającym dziedzictwo narodowe jako wartość strzeżoną przez państwo polskie;
- art. 6 ust. 1 Konstytucji RP mówiącym, że Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju;
- art. 85 Konstytucji RP stanowiącym, że każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie.

W świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami opieka sprawowana jest przez właściciela lub posiadacza i polega w szczególności na zapewnieniu warunków (art. 5):

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3. zabezpieczenia zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. Bez względu na stan zachowania ochronie podlegają (art. 6 ust. 1):

1. zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
2. zabytki ruchome będące, w szczególności:
- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2019r. poz.1479),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodziełami oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
3. zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6 ust. 2).

Zgodnie z art. 16 ustawy Rada Gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów.

Zgodnie z art. 18:

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji [...] strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej.
2. W [...] planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
 - 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
 - 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

W myśl art. 19:

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
 - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
 - 3) parków kulturowych.
- 1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:
 - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.
- 1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

- 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
 - 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.
2. W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
 3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20 stanowi, że projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

W art. 21 zapisano, że ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Według art. 22 ust. 4 wójt (wójt, burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Do obowiązków gminy należy m.in.:

- sporządzenie gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87);
- sporządzenie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, opracowanego zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 sierpnia 2004 roku.

W art. 81 wskazano możliwość uzyskania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, ale także przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków:

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Szczegółowo określono obowiązki gminy w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których gmina jest właścicielem lub posiadaczem. Są one zawarte w art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72 ww. ustawy.

Wzmiankowany wyżej art. 87 ustawy określa obowiązek gminy dotyczący sporządzenia i uchwalenia gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program powinien być opracowany na okres 4 lat;
- program służy celom określonym w ustawie (wymienionym w rozdz. 2 niniejszego opracowania);
- program ogłoszony jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- z realizacji programu wójt, burmistrz, prezydent miasta sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Ustawa o samorządzie gminnym określa zadania własne gminy. Należą do nich zadania obejmujące m.in. następujące kwestie:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- gminnych mostów, dróg, ulic, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy.

Przy sporządzaniu programu wzięto pod uwagę również następujące akty prawne:

- ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. 2021 r. poz. 2351 z późn. zm.),

- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.).

Obecnie trwają prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Projekt z dnia 21 lipca 2021 r. przekazany do konsultacji publicznych, przewiduje między innymi:

- zastąpienie części postępowań administracyjnych procedurą zgłoszenia zamiaru podejmowania działań dotyczących zabytku;
- zmodyfikowanie instytucji ochrony tymczasowej, tj. ochrony prawnej, której podlega zabytek w trakcie postępowania w sprawie wpisu do rejestru zabytków;
- zniesienie Listy Skarbów Dziedzictwa;
- wprowadzenie obowiązku oznaczenia wszystkich zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru, znakiem informacyjnym, że obiekt ma taki status i podlega ochronie;
- poprawienie regulacji dotyczącej środków nadzoru (art. 45, art. 49);
- zreorganizowanie instytucji społecznej opieki nad zabytkami;
- wprowadzenie możliwości finansowania obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków przez wojewódzkich konserwatorów zabytków;
- określenie, komu przysługuje status strony w sprawach administracyjnych prowadzonych na podstawie ustawy o ochronie zabytków;
- wprowadzenie możliwości przyznawania nagród osobom, które znalazły zabytek w trakcie poszukiwań zabytków – uzasadniają konieczność zmiany stanu prawnego projektodawcy.

2.2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Rządowymi dokumentami tworzącymi ramę do mecenatu oraz nowoczesnej polityki względem materialnej poprawy stanu zabytków są:

I. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 został przyjęty Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (MP 2019 r., poz. 808)

Jego głównym celem jest: Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. Jest on wdrażany przez trzy cele szczegółowe oraz poprzez odpowiednie kierunki działania:

- Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego
 - Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
 - Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
 - Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym
 - Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach
 - Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami
 - Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym
 - Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich
 - Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich
 - Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego
 - Powołanie Centrum Architektury Drewnianej
- Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
 - Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
 - Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy)
 - Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego

- Podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje
 - Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego
 - Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości
 - Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami
 - Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami
 - Program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

II. Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 r.

Uchwałą nr 239/2011 z dnia 13 grudnia 2011 r. Rada Ministrów określiła koncepcję przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 roku, która będzie realizowana poprzez cele szczegółowe:

- Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności,
- Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów,
- Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej,
- Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski,

- Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa,
- Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

2.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Solec Kujawski wykazuje zgodność, zarówno z programami o charakterze wojewódzkim, jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

I. Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego w nowej perspektywie do roku 2030 jest obecnie w fazie przygotowania. W dniu 15 lipca 2020 roku Uchwałą 27/1168/20 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego został przyjęty projekt Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku - Strategii Przyspieszenia 2030+. W związku z przyjęciem projektu strategii można prognozować, ostatecznie jakie kierunki rozwoju będą priorytetowymi w najbliższej dekadzie oraz w ramach jakich działań będą one realizowane.

Celem nadrzędnym jaki przyświeca mającej niebawem wejść w życie strategii województwa jest *Jakość życia typowa dla wysoko rozwiniętych regionów europejskich*.

W ramach zdefiniowanej wizji wyszczególniono cele główne, które dotyczą różnych sfer rozwoju województwa i poprawy życia jego mieszkańców. Należą do nich:

- Skuteczna edukacja
- Zdrowe, zamożne i aktywne społeczeństwo
- Konkurencyjna gospodarka
- Dostępna przestrzeń i czyste środowisko
- Spójne i bezpieczne województwo

W ramach poszczególnych celów głównych można wyróżnić cele operacyjne uszczegóławiające zakres działań w ramach danego zagadnienia. Celem operacyjnym ujętym w strategii, który wprost w swojej tematyce odnosi się do sfery kulturalnej i dziedzictwa jest kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe. W jego ramach można wyszczególnić kilka kierunków działań, którymi są:

- Kształtowanie tożsamości regionalnej mieszkańców województwa - kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu kształtowanie i wzmocnienie poczucia przynależności do społeczności i zamieszkiwania na terytorium województwa kujawsko-pomorskiego
- Kultywowanie tożsamości lokalnej mieszkańców województwa - kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu kształtowanie i wzmocnienie poczucia przynależności do lokalnych społeczności, związanych z charakterystycznym dla danego miejsca dziedzictwem świadczącym o odrębności przejawiającym się w zwyczajach, obrzędowości, strojach, innych wyznacznikach lokalności
- Kultywowanie postaw patriotycznych mieszkańców województwa
- Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu lokalnym i regionalnym - kierunek dotyczy działań związanych z rozwojem oferty instytucji kultury, oferowanej na poziomie lokalnym i regionalnym (kultura masowa)
- Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym - kierunek dotyczy działań związanych z rozwojem wyspecjalizowanej oferty instytucji kultury (kultury wysokiej)
- Rozwój edukacji kulturalnej oraz upowszechnianie kultury wśród mieszkańców regionu - kierunek dotyczy ogółu działań ukierunkowanych na kształtowanie wrażliwości kulturalnej oraz zainteresowania ofertą kultury (działania informacyjne, promocyjne, edukacyjne prowadzące do zwiększenia partycypacji w życiu kulturalnym)
- Upowszechnianie dostępu do zasobów kultury poprzez ich cyfryzację - kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu ułatwienie dostępu do zasobów kultury oraz prowadzonych działalności kulturalnych poprzez udostępnianie w wersji cyfrowej zbiorów lub dokonywanie transmisji (względnie publikowanie nagrań) wydarzeń kulturalnych (spektakle, koncerty, itp.). Obejmuje

zarówno przedsięwzięcia zakładające udostępnianie bezpłatne, jak i komercyjne – zarówno poprzez internet, jak i na nośnikach

- Digitalizacja i udostępnianie zasobów bibliotek - kierunek dotyczy digitalizacji i udostępniania zbiorów bibliotecznych w celu upowszechnienia czytelnictwa oraz ułatwienia dostępu mieszkańcom województwa kujawsko-pomorskiego do zbiorów bibliotecznych.

Zagadnienia związane z szeroko pojętą kulturą oraz ochroną dziedzictwa kulturowego są podejmowane również w ramach pozostałych celów głównych, operacyjnych i kierunków działań określonych przez strategię:

Cel główny: Skuteczna edukacja

Cele operacyjne: Wysoka jakość kształcenia i wychowania

Kierunek rozwój edukacji regionalnej dotyczy wszelkiego rodzaju działań o charakterze edukacyjnym, promocyjnym lub organizacyjnym związanych z rozwojem edukacji regionalnej. Dotyczy także wyposażenia mieszkańców regionu w wiedzę i nowoczesne materiały w zakresie edukacji regionalnej oraz rozwijania zainteresowań młodzieży literaturą, historią, geografiami, zabytkami, przyrodą, tradycją i kulturą regionu.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjne: Infrastruktura rozwoju społecznego

Rozwój infrastruktury kultury i sztuki. Kierunek ten dotyczy działań inwestycyjnych mających na celu stworzenie lub poprawę warunków lokalowych dla prowadzenia działań z zakresu kultury i sztuki bez względu na rodzaj, charakter i rangę danej instytucji.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjne: Środowisko przyrodnicze

Zachowanie, wzmacnianie oraz promocja potencjału dziedzictwa przyrodniczego województwa przewiduje działania służące rozwojowi działalności gospodarczych na bazie walorów środowiskowych powinny być realizowane w ramach kierunku „Wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju działalności gospodarczych o charakterze turystycznym”.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjny: Przestrzeń kulturowa

Ochrona, zachowanie, odnowa, wzmacnianie i promocja dziedzictwa kulturowego województwa. Kierunek ma charakter ogólny i dotyczy wszystkich działań mających na celu ochronę, zachowanie, wzmacnianie potencjału oraz promocję dziedzictwa kulturowego województwa.

Adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego dla celów publicznych i komercyjnych Kierunek dotyczy wykorzystania obiektów dziedzictwa kulturowego dla celów np. prowadzenia instytucji kultury, edukacji, działalności noclegowych, gastronomicznych, handlu, innego rodzaju usług publicznych lub komercyjnych.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjny: Potencjały endogeniczne

Wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju działalności gospodarczych o charakterze turystycznym. Kierunek dotyczy działań związanych z realizacją zagospodarowania i prowadzeniem działalności gospodarczej adresowanej do osób przybywających z uwagi na obecność walorów przyrodniczych, walorów dziedzictwa kultury

Tworzenie i zagospodarowanie szlaków turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą Kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu tworzenie i zagospodarowanie szlaków turystycznych, służących udostępnianiu walorów środowiskowych i kulturowych (potencjałów endogenicznych), oraz stanowiących infrastrukturę wzmacniającą atrakcyjność turystyczną danego obszaru

Wybrane projekty w sferze kultury:

- Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego
- Kujawsko-Pomorskie – rozwój poprzez kulturę
- Kujawsko-Pomorskie spotkania z historią
- Kujawsko-Pomorskie – promocja poprzez kinematografię
- Rozbudowa Opery Nova
- Rozbudowa Muzeum Archeologicznego w Biskupinie
- Kultura w zasięgu 3.0
- Biblioteki XXI wieku - rozbudowa i modernizacja infrastruktury wojewódzkich bibliotek publicznych
- Artefakty przeszłości symbolem tożsamości regionalnej.

II. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Uchwała nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego)

Zasady kształtowania przestrzeni oraz kierunki zagospodarowania dla terenów wchodzących w skład administracyjnych granic województwa Kujawsko-Pomorskiego określone zostały w obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwalonym Uchwałą nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.

Obecnie trwają prace nad nowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (uchwała nr XXIX/418/21 sejmiku województwa kujawsko-pomorskiego z dnia 8 lutego 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego). Obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, przyjęty uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r., sporządzony został na podstawie obowiązującej wówczas ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. nr 15 poz. 139 z późn. zm.). Plan ten został dwukrotnie poddany okresowej ocenie, które wskazały na nieaktualność tego dokumentu i potrzebę sporządzenia nowego planu zagospodarowania przestrzennego. Na podstawie uchwały Nr LIV/823/14 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 października 2014 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego sporządzono nowy dokument, który został przyjęty uchwałą Nr VIII/135/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 czerwca 2019 r. Uchwała ta została unieważniona rozstrzygnięciem nadzorczym nr 66/2019 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 31 lipca 2019 r. Z uwagi na powyższe niezbędne było rozpoczęcie prac nad nowym planem zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Podstawowym celem zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego wg wskazanego powyżej dokumentu jest „Zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców”.

Zostały także określone trzy cele szczegółowe, z których jeden bezpośrednio odnosi się do dziedzictwa kulturowego:

„Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym”.

Zauważono poprawę stanu krajobrazu i środowiska naturalnego, wskazując jednocześnie na potrzebę poprawy warunków życia mieszkańców oraz infrastruktury technicznej. Określono również zasady, które powinny być spełnione w celu zachowania dziedzictwa kulturowego regionu:

- zachowanie dziedzictwa kulturowego w stanie umożliwiającym jego przetrwanie dla przyszłych pokoleń
- harmonijne kształtowanie krajobrazu kulturowego
- dbałość o integralność zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych

Określono również kierunki działań związane z rozwojem i kształtowaniem sieci osadniczej, a wśród nich znalazły się również zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego polegające na rewaloryzacji zabytkowych układów urbanistycznych, ograniczeniu ruchu samochodowego z centrów największych miast oraz konserwacji i turystycznym wykorzystaniu ruin zamków. Kontynuowane są również działania związane z zachowaniem dziedzictwa dla przyszłych pokoleń, szczególnie poprzez ochronę obszarów o wysokich wartościach środowiska przyrodniczego i kulturowego: brzesko-radziejowskiego, doliny Drwęcy, doliny Osy, doliny Wisły, górznińskiego, kcyńsko-żnińskiego, koronowskiego, krajeńskiego, mogileńskiego, nadgoplańskiego, ryńsko-ostrowickiego, rypińsko-zbójeńskiego, skępsko-lipnowskiego i tucholskiego, ochronę terenów związanych z osadnictwem holenderskim w dolinie Wisły, ochronę zasobów średniowiecznej urbanistyki i architektury obronnej szczególnie na Ziemi Chełmińskiej oraz ochronę dziedzictwa kulturowego związanego z początkami Państwa Polskiego w Inowrocławiu, Kościelcu Kujawskim, Kruszwicy, Mogilnie, Strzelnie i Kałdusie. Ponadto postuluje się konserwację zespołów fortyfikacyjnych w Grudziądzu, Chełmnie i Toruniu, zabytkowych obiektów sakralnych i zespołów dworsko-pałacowych, utworzenie nowych parków kulturowych i zachowanie historycznych panoram głównie miejscowości położonych nad Wisłą.

III. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024 (uchwała nr XXXI/451/21 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 kwietnia 2021 r.)

Głównym zamierzeniem *Programu opieki nad zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020* jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym

w kompetencjach Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, służących polepszeniu stanu zachowania zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego województwa Kujawsko-Pomorskiego. Celem działania Samorządu Województwa jest zharmonizowanie polityki ochrony przestrzeni kulturowej z polityką rozwoju regionalnego i strategią zrównoważonego zagospodarowania województwa. Prowadzenie spójnej polityki i zintegrowanej ochrony dziedzictwa kulturowego oraz współdziałanie wszystkich szczebli jednostek samorządu terytorialnego w województwie z instytucjami rządowymi i organizacjami pozarządowymi, podmiotami gospodarczymi, posiadaczami i użytkownikami zabytków umożliwi osiągnięcie wyznaczonych celów i zamierzeń określonych w dokumencie programowym.

Program opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021-2024 stanowi kontynuację *Programu opieki nad zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020*. Program opieki na lata 2017-2020 wyznaczył cztery główne cele do realizacji:

- zachowanie dziedzictwa materialnego;
- zachowanie dziedzictwa niematerialnego;
- wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego;
- wzrost konkurencyjności regionu.

Służyły one realizacji celu strategicznego określonego w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020. Realizacja wcześniejszych programów wykazuje, iż dzięki dotacjom z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz wysiłkowi właścicieli coraz więcej obiektów zabytkowych zostaje poddanych pracom remontowym i konserwatorskim, stając się wyróżnikami przestrzennymi w lokalnym krajobrazie.

Aktualny Program swoją strukturą celów i kierunków będzie nawiązywał do Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ i będzie się skupiać na przedstawieniu aktualnych uwarunkowań prawnych oraz wskazaniu możliwości pozyskania środków mogących się przyczynić do zahamowania procesów degradacji zabytków.

Program został opracowany w celu wdrożenia zapisów Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.). Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami na szczeblu gminnym, powiatowym oraz wojewódzkim. Zgodnie z art. 87 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy Burmistrz sporządza na okres 4 lat Gminny program opieki nad zabytkami. Po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków program przyjmuje Rada Gminy. Co dwa lata, Burmistrz sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy.

W Programie określono cele główne i cele operacyjne, które odwołują się do celów określonych w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 – Strategia Przyspieszenia 2030+:

1. Cel główny: Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo

Cel operacyjny: Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe

2. Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cel operacyjny: Przestrzeń kulturowa

Kierunki działań i działania odpowiadają z kolei zadaniom ustawowym, których obowiązek wypełniania spoczywa na województwie:

Ad. 1.

- Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony
- Edukacja
- Promocja
- Dokumentacja i popularyzacja

Ad. 2.

- Ochrona
- Prace konserwatorskie i restauratorskie
- Dokumentacja i badania

IV. Program Rozwoju Powiatu Bydgoskiego na lata 2017-2023 (uchwała nr 173/XXII/16 Rady powiatu Bydgoskiego z dnia 24 listopada 2016 r.)

Program Rozwoju Powiatu Bydgoskiego to najważniejszy dokument programowy, w oparciu o który samorząd realizuje obowiązek prowadzenia polityki rozwoju lokalnego. Głównym celem strategii jest stworzenie podstaw planu rozwoju powiatu bydgoskiego w okresie 2017–2023. Wskazuje dalekosiężne, ale jednocześnie możliwe do zrealizowania cele rozwojowe, którymi są:

1. Rozwój infrastruktury transportowej
2. Rozwój usług społecznych
3. Rozwój turystyki
4. Wzmocnienie współpracy i działań JST

Realizacja tych zamierzeń ma pomóc zrealizować cel strategiczny, którym jest przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Bydgoskiego.

Jest to dokument pomocny przy realizacji wyznaczonych kierunków rozwoju regionu, dążeniu do osiągnięcia celów w perspektywie długofalowej. W celu wskazania szczegółowych zadań do realizacji ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie oraz źródeł finansowania należy stworzyć właściwe dokumenty wykonawcze.

Konieczność stworzenia nowej strategii wynika przede wszystkim z dostosowania zapisów dokumentu do aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, do zmian w sytuacji prawnej. Kluczowa jest także zmiana paradygmatu terytorialnej polityki rozwoju wraz z rozpoczęciem nowej perspektywy budżetowej.

Prezentowany dokument jest budowany w oparciu o zaangażowanie społeczności lokalnej, w tym poprzez konsultacje społeczne. Do udziału w spotkaniach zostali zaproszeni przedstawiciele samorządu, przedsiębiorcy oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych. Doświadczenia i wnioski wypracowane podczas konsultacji miały na celu otwarcie dyskusji na temat kierunków rozwoju powiatu bydgoskiego, wytyczenie wizji, celów, a także zaproponowanie konkretnych rozwiązań. Proces tworzenia zapisów strategicznych wsparty był również rzetelnymi analizami oraz sugestiami napływającymi od partnerów społecznych, przedstawicieli władz, a także ekspertów poszczególnych dziedzin społeczno-gospodarczych.

Dzięki zaangażowaniu w proces budowy Strategii rozwoju powiatu bydgoskiego społeczności lokalnej i funkcjonujących w jej granicach podmiotów, dokument ten wyraża interes publiczny postrzegany przede wszystkim z poziomu lokalnego. Problematyka regionu jest rozważana w zakresie spójności z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla.

V. Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Bydgoskiego na lata 2021- 2024 (uchwała nr 148/XVIII/20 Rady powiatu Bydgoskiego z dnia 4 listopada 2020 r.)

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Bydgoskiego na lata 2021-2024 został opracowany w celu realizacji zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która to zobowiązuje samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne do sporządzenia na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

Dokument został opracowany jako pomoc w aktywnym zarządzaniu dziedzictwem kulturowym powiatu. Nacisk został położony na działania o charakterze społecznym i edukacyjnym wśród lokalnej społeczności, co z kolei ma się przełożyć na zachowanie i poprawę środowiska kulturowego.

Szczegółowe cele powiatowego programu opieki nad zabytkami zostały zawarte w art. 87 ust. 2 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i sprowadzają się do znaczącej poprawy stanu zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz utrzymania walorów krajobrazu kulturowego powiatu poprzez różnorodne działania związane z określeniem warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach powiatu, a także włączenia zabytków w rozwój gospodarczy i społeczny powiatu.

Główne cele i kierunki działań realizowane w ramach Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami:

I. Ochrona krajobrazu kulturowego powiatu

1. Kształtowanie struktur przestrzennych w oparciu o przesłanki historyczne
2. Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego powiatu
3. Rozszerzenie zasobu i ochrony środowiska kulturowego powiatu

II. Zarządzanie dziedzictwem kulturowym powiatu

1. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych

III. Promocja walorów dziedzictwa kulturowego powiatu

1. Popularyzacja dziedzictwa kulturowego powiatu
2. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym
3. Promocja dziedzictwa kulturowego.

2.4. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

I. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Solec Kujawski na lata 2014-2020 (+)

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Solec Kujawski na lata 2014-2020 (+) stanowi plan rozwoju w myśl art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 z późn. zm.).

Przepisem, który w sposób ogólny wskazuje możliwość planowania i programowania rozwoju, jest art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 z późn. zm.), zgodnie z którym, do właściwości rady gminy należy uchwalanie programów gospodarczych.

Strategia powstała z inicjatywy władz samorządowych w celu prowadzenia zaplanowanej i efektywnej polityki zarządzania obszarem gminy. Celem głównym opracowania Strategii było opracowanie dokumentu operacyjnego, służącego jako narzędzie do wdrożenia wizji rozwoju Gminy Solec Kujawski. Główną przesłanką prac nad nową Strategią była konieczność aktualizacji obowiązującej strategii opracowanej w 2006 r. Dotychczas obowiązującym dokumentem strategicznym wyznaczającym wizję rozwoju Gminy Solec Kujawski była bowiem Strategia rozwoju Gminy Solec Kujawski na lata 2006-2013, której celem był „Dynamiczny i zrównoważony rozwój zbliżający gminę do standardów Unii Europejskiej”.

Zasadniczym argumentem przemawiającym za stworzeniem Strategii była również konieczność dostosowania jej celów i działań do nowej polityki spójności Unii Europejskiej oraz wynikających z tej polityki celów tematycznych, wdrażanych za pomocą krajowych i regionalnych programów operacyjnych finansowanych w ramach nowej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020. Konieczność aktualizacji Strategii wynikała również z potrzeby dostosowania celów rozwojowych Gminy do celów regionalnych programów rozwojowych. Prace związane z opracowaniem Strategii były prowadzone z lokalnymi liderami, którzy zostali włączeni do zespołu na podstawie ich:

- reprezentatywności
- posiadanego doświadczenia
- wiedzy

Warsztaty odbywały się na zasadzie burzy mózgów, a nad całością kierował moderator, którego zadaniem było m.in. rozstrzygnięcie sporów, ponieważ decyzje zapadały na zasadzie konsensusu. Strategia rozwoju opracowywana była wg metody MAPS - Metoda Aktywnego Planowania Strategii, która przewiduje cztery etapy planowania strategicznego:

1. analiza problemów
2. analiza celów
3. przegląd planowania strategii
4. harmonogram działań.

Uchwałą nr VIII/66/19 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 28 czerwca 2019 r. przystąpiono do opracowania aktualizacji ww. Strategii z jednoczesnym wydłużeniem jej obowiązywania do 2025 (+) roku.

II. Gminny program rewitalizacji Miasta i Gminy Solec Kujawski na lata 2016-2023

Uchwałą nr XLIV/366/18 z dnia 24 maja 2018 r. Rada Miejska w Solcu Kujawskim przyjęła Gminny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Solec Kujawski na lata 2016-2023. Dokument stanowi wieloletni program działań o charakterze gospodarczym lub społecznym, dotyczącym gospodarki przestrzennej i urządzeń technicznych, zmierzających do wyprowadzenia obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej oraz stworzenia warunków do jego dalszego rozwoju, realizowany przez różne podmioty, zgodnie z określonym harmonogramem czasowym i finansowym z różnych źródeł, opracowany, przyjęty i koordynowany przez Gminę.

Celem dokumentu jest wskazanie obszarów zdegradowanych oraz wskazanie konkretnych przedsięwzięć prowadzących do ich likwidacji. Działania te wiążą się z różnymi innymi zamierzeniami ujętymi w następujących dokumentach:

- Strategia Rozwoju Gminy Solec Kujawski na lata 2014-2020 (+)
- Lokalny Program Rewitalizacji Solca Kujawskiego na lata 2010-2015
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Solec Kujawski
- Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania “Trzy Doliny” na lata 2014-2020
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego

W ramach działań rewitalizacyjnych zdefiniowano obszar zdegradowany i obszar przeznaczony do rewitalizacji, którym jest jednostka Staromiejskie Centrum. Zdefiniowano problemy takie jak:

- postępujący proces starzenia się społeczeństwa
- niezadawalająca aktywność gospodarcza oraz wysokie bezrobocie
- postępująca degradacja zabudowy mieszkaniowej oraz zły stan przestrzeni publicznej

Obszar ten powinien pełnić funkcje reprezentacyjne oraz tworzyć razem z pobliskim Jura Parkiem i parkiem linowym kompleksowy produkt turystyczny miasta, aktywizujący społeczeństwo i prowadzący do wzrostu przedsiębiorczości. Ważną rolę w procesie rewitalizacji mogą tutaj odgrywać instytucje kultury. Kolejnym rozwiązaniem jest ożywienie nadbrzeża Wisły i zwrócenie miasta do rzeki. Nie bez znaczenia jest tutaj planowana przeprawa promowa. Kluczowym aspektem w procesie rewitalizacji jest

wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych mogących pobudzić aktywność mieszkańców, proponujących wsparcie dla osób potrzebujących, starszych oraz przedsiębiorczości.

Przyjęto dwa cele rewitalizacji:

1. Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym osób starszych oraz osób o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej
2. Przekształcenie przestrzeni na cele aktywizacji społecznej i gospodarczej oraz towarzyszące im kierunki działań:
 - Integracja i aktywizacja osób starszych oraz rozwój usług opiekuńczych
 - Integracja i aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym
 - Adaptacja infrastruktury do potrzeb realizacji przedsięwzięć społecznych i gospodarczych

III. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Solec Kujawski

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, w oparciu o który prowadzona jest polityka i strategia działań w sferze zagospodarowania przestrzennego, społeczno-gospodarczego oraz ekologicznego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Solec Kujawski została przyjęta Uchwałą nr XVI/138/08 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 27 czerwca 2008 r. Uchwałą nr VI/51/15 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 12 czerwca 2015 r. wprowadzono zmiany do Studium związane z budową linii elektromagnetycznej Jasiniec-Pątnów.

Dokument jest podstawą koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powinien być także podstawą koordynacji wszystkich decyzji i przedsięwzięć realizacyjnych samorządu w zakresie gospodarki przestrzennej gminy. Odgrywa także rolę w kształtowaniu struktury funkcjonalno-przestrzennej jako środek informacji o możliwościach i ograniczeniach w odniesieniu do poszczególnych obszarów.

W rozdziale IV. przedstawiono cel rozwoju gminy, którym jest „sukcesywny wzrost jakości życia jego mieszkańców oraz wzmocnienie znaczenia miasta w obszarze aglomeracji bydgosko-toruńskiej jako ośrodka usługowo-produkcyjnego, przy zachowaniu równowagi pomiędzy aktywnością gospodarczą a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego”. Zamierzenia te mają być zrealizowane poprzez osiągnięcie celów szczegółowych, wśród których jest promocja walorów turystyczno-krajoznawczych doliny Wisły i Puszczy Bydgoskiej z rozwojem bazy obsługi, ochrona wartości zasobów dziedzictwa

kulturowego oraz zaktualizowanie rejestru zabytków oraz stworzenie realnego programu ochrony dóbr kultury.

W rozdziale IV. drugiego tomu przedstawiono kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, którymi w zakresie turystyki są:

- rozwój krajoznawstwa oraz turystyki kwalifikowanej na bazie walorów krajobrazowych doliny Wisły i kompleksu leśnego Puszczy Bydgoskiej
- wykorzystanie istniejących znakowanych szlaków pieszych oraz wytrasowanie nowych do rozwoju turystyki rowerowej
- rozwój gospodarstw agroturystycznych na bazie istniejącej zabudowy we wsiach Chrośna i Przyłubie
- możliwość adaptacji byłych siedlisk na cele letniskowe oraz lokalizowanie usług turystyczno-rekreacyjnych we wsi Chrośna
- kompleksowe zagospodarowanie odcinka Europejskiego Szlaku Dalekobieżnego E11
- możliwość wykorzystania terenów w strefie specjalnej na funkcje zieleni izolacyjnej, rekreacyjnej i sportu

W ramach polityki przestrzennej dla obszaru Śródmieścia obejmującego tereny podlegające ochronie konserwatorskiej (strefy A oraz częściowo B i W) ustala się m.in. podnoszenie walorów architektoniczno-użytkowych zabudowy przewidzianej do zachowania oraz kontynuowanie przekształceń zabudowy staromiejskiej (przy zachowaniu wymogów ochrony konserwatorskiej) w celu zwiększenia intensywności zabudowy, poprawy struktury funkcjonalnej, standardów techniczno-użytkowych i estetyki śródmieścia. Dla wsi Przyłubie ustala się m.in. zachowanie istniejącej zabudowy z możliwością przebudowy, rozbudowy i zmiany sposobu użytkowania, przy uwzględnieniu wymogów strefy B ochrony konserwatorskiej.

Na terenie gminy Solec Kujawski wytyczono cztery strefy ochrony konserwatorskiej.

Strefa A pełnej ochrony konserwatorskiej obejmująca swoim zasięgiem zespoły kościelne i dworsko-parkowe.

W jej obrębie nakazuje się:

- naukowe badanie i dokumentowanie zabytków
- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku
- zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie
- korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości

- popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz jego znaczenia dla historii i kultury oraz wymaga się uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na dokonywanie
- wszelkich działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku
- zmian podziału własnościowego i geodezyjnego

Strefa B ochrony konserwatorskiej, która obejmuje zespoły wiejskie, zespół folwarczny i zabudowę leśniczówek, cmentarz parafialny oraz nieczynne cmentarze ewangelickie.

W jej obrębie nakazuje się powiadomienie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków podczas:

- dokonywania wszelkich działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu obiektów zabytkowych
- lokalizowania nowych obiektów
- dokonywania zmian podziału geodezyjnego lub innych zmian mających wpływ na ukształtowany historycznie układ zabudowy lub innych obiektów położonych w strefie, w tym małej architektury i innych obiektów budowlanych oraz istniejących drzew

Strefa E ochrony ekspozycji, która zabezpiecza ekspozycję zespołu staromiejskiego Solca Kujawskiego.

Strefa W ochrony archeologicznej obejmująca swoim zasięgiem tereny rozpoznane pod względem archeologicznym, czyli cały obszar gminy Solec Kujawski.

Większość zabytków zlokalizowana na terenie gminy Solec Kujawski objęta jest strefami ochrony konserwatorskiej. Te obiekty, które znajdują się poza nimi wymagają, aby wszelkie prace remontowe, adaptacyjne i rozbiórkowe uzgadniane były z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wskazane jest również, aby nowa zabudowa była dostosowana do historycznej pod względem gabarytów, kompozycji bryły, elewacji i dachów.

Przyjęto również następujące działania dla ochrony posiadanych dóbr kultury:

- Utworzenie kompletnej ewidencji obiektów (architektury, zabytków techniki, krajobrazów komponowanych, obiektów archeologicznych), o znacznych walorach zabytkowych.
- Wnioskowanie tworzenia stref ochrony konserwatorskiej przy ścisłej współpracy z państwową Służbą Ochrony Zabytków.

- Czynne wspieranie przez Urząd Gminy działań zmierzających do utrzymania lub przywrócenia jak najlepszego stanu terenom i obiektom o wysokiej wartości kulturowej lub zabytkowej wskazanym przez instytucje powołane do opieki nad zabytkami na danym terenie.
- Tworzenie planów rozbudowy infrastruktury w oparciu o konsultacje i opinie instytucji powołanych do opieki nad zabytkami na danym terenie.
- Harmonijne wkomponowywanie w krajobraz obiektów nowych, a niezbędnych (zwłaszcza związanych ze strefą gospodarczą i użyteczności publicznej) znacznie odbiegających od modelu zabudowy tradycyjnej.
- Kontynuacja form zabudowy tradycyjnej w zabudowie współczesnej.
- Unikanie zabudowy wielkogabarytowej w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów i zespołów zabytkowych.
- Tworzenie neutralnych pasów zieleni (filtrów) wokół zespołów o szczególnej wartości w oparciu o wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej.
- Zharmonizowanie tzw. małej architektury z istniejącymi formami zabudowy oraz prawidłowe wkomponowanie poszczególnych obiektów w obszary o dużych walorach krajobrazowo-kulturowych.
- Przeciwdziałanie samowoli budowlanej.

IV. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na obszarze Gminy Solec Kujawski

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego (M.P.Z.P.) stanowi podstawę planowania przestrzennego na terenie Gminy Solec Kujawski. Ustanawia przepisy powszechnie obowiązujące, będące podstawą wydawania decyzji administracyjnych. **W poniższym wykazie ujęte jedynie te MPZP, które zawierają ustalenia związane z zasadami ochrony dziedzictwa kulturowego:**

- Uchwała numer IV/16/98 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowo-rzemieślniczej w Solcu Kujawskim.
- Uchwała numer IV/17/98 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej i usług rzemieślniczych ul. Średnia, Solec Kujawski.
- Uchwała numer VI/49/99 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 26 marca 1999 r. w sprawie zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Solca Kujawskiego, zmieniona

uchwałą numer XIII/102/08 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego "Strumykowa" w Solcu Kujawskim, zmieniona uchwałą numer XXXV/274/10 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Solcu Kujawskim ograniczony od północy linią kolejową Piła-Bydgoszcz-Toruń-Warszawa (dz. nr 1163), od zachodu ulicą Kujawską (dz. nr 1094) i granicami działek nr: 1039, 1038, 1037, 1036/2, 1048, 1050, 1051, 1073/3, od południa granicami działek nr: 1072/1, 1071/1, 1068/2, drogą krajową nr 10 (dz. nr 992/1), od wschodu granicami działek nr: 1131, 1130, 1029, 1115/1, 1115/2, 1114, 1110, 1095/10, 1095/13, 1095/5, 1095/8, 1095/7.

- Uchwała numer XII/92/99 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 10 listopada 1999 r. w sprawie zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Solca Kujawskiego dotyczącej powiększenia istniejącego cmentarza.
- Uchwała numer XIII/102/99 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 21 grudnia 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowo-ziemiełniczej w Solcu Kujawskim.
- Uchwała numer XXIV/178/2001 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 16 lutego 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowo-usługowej, wieś Otorowo, Gmina Solec Kujawski.
- Uchwała numer XI/75/2003 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego część terenów Radiowego Centrum Nadawczego Pierwszego Programu Polskiego Radia S.A. we wsi Przyłubie.
- Uchwała numer XIX/128/2004 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 24 września 2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej z dopuszczeniem usług nieuciążliwych i handlu obejmującego obszar działek nr 224/1, 224/4, 225, 228, 230/4, 230/5, 231/1-5, 232 i 233 we wsi Otorowo, Gmina Solec Kujawski.
- Uchwała numer XXIII/164/2005 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 31 marca 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Solcu Kujawskim w rejonie ulic Tartacznej, Toruńskiej i Lipowej.
- Uchwała numer XXXIV/232/2006 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 7 kwietnia 2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wraz z usługami towarzyszącymi w rejonie ulic: Kujawska, Tartaczna, Lipowa, Młyńska, Topolowa w Solcu Kujawskim.

- Uchwała numer XIII/102/08 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego "Strumykowa" w Solcu Kujawskim.
- Uchwała numer XVVIII/148/08 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 28 sierpnia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów usługowych w rejonie ulic: Leśnej, Powstańców i Garbary w Solcu Kujawskim.
- Uchwała numer XXXV/274/10 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Solcu Kujawskim ograniczony od północy linią kolejową Piła-Bydgoszcz-Toruń-Warszawa (dz. nr 1163), od zachodu ulicą Kujawską (dz. nr 1094) i granicami działek nr: 1039, 1038, 1037, 1036/2, 1048, 1050, 1051, 1073/3, od południa granicami działek nr: 1072/1, 1071/1, 1068/2, drogą krajową nr 10 (dz. nr 992/1), od wschodu granicami działek nr: 1131, 1130, 1029, 1115/1, 1115/2, 1114, 1110, 1095/10, 1095/13, 1095/5, 1095/8, 1095/7.
- Uchwała numer XXXVIII/292/10 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 29 czerwca 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic: Toruńska, Tartaczna i Kujawska w Solcu Kujawskim.
- Uchwała numer XL/315/10 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 30 września 2010 r. w sprawie zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów targowo-wystawienniczych, przemysłowo-składowych i usługowo-handlowych w Solcu Kujawskim.
- Uchwała numer XXIV/222/17 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Solec Kujawski w części obrębów geodezyjnych: Przyłubie, Wypaleniska, Makowiska, Otorowo.
- Uchwała Nr IV/33/19 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowo-usługowej, wieś Otorowo.
- Uchwała Nr VIII/67/19 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie ewidencyjnym Chrośna.
- Uchwała Nr XXI/185/20 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 15 września 2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Toruńska – część północna” w Solcu Kujawskim.

- Uchwała Nr XXI/184/20 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 15 września 2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie ewidencyjnym Otorowo.
- Uchwała Nr XXII/194/20 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 30 października 2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla gazociągu wysokiego ciśnienia relacji PGE GiEK Oddział Zespół Elektrociepłowni Bydgoszcz – układ zasuw Otorowo na terenie Gminy Solec Kujawski na terenie obrębu ewidencyjnego Wypaleniska, Makowiska oraz Otorowo.
- Uchwała Nr XXVI/226/21 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 26 marca 2021 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Garbary – Leśna w Solcu Kujawskim.
- Uchwała Nr XXXVII/289/21 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 7 grudnia 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Unii Europejskiej – Haskiej – Brukselskiej – Rzymskiej – Paryskiej – Kujawskiej” w Solcu Kujawskim.
- Uchwała Nr XXXVII/288/21 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 7 grudnia 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „droga krajowa nr 10 – część północna” w Solcu Kujawskim.

W M.P.Z.P. zawarte są zapisy m.in. z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Uwzględniono zasady ochrony i opieki nad zabytkami, a także podkreślono konieczność konsultowania zmian z Kujawsko-Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W tekście Planów uwzględniono podział na strefy ochrony konserwatorskiej, wyznaczone przez Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, przyjmując dla nich wymogi wskazane w dokumencie Studium.

V. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych

Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych dla Gminy Solec Kujawski został opracowany w 2016 r. Został on pozytywnie zaopiniowany przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków i przez odpowiedni organ zarządzania kryzysowego. Dokument został opracowany w oparciu o następujące podstawy prawne:

1. *Konwencja Haska o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego* wraz z *Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji* oraz *Protokółem o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego* z dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. nr 46, poz. 212-załącznik).
2. *Drugi Protokół sporządzony w Hadze* dnia 26 marca 1999 r. do *Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego*, podpisany w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 248).
3. *Konwencja z dnia 16 października 1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego* (Dz. U. z 1976 r. nr 32, poz. 190).
4. *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2021 r. poz. 710).
5. *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych* (Dz. U. nr 212 z dnia 29 września 2004 r., poz. 2153).
6. *Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej* (Dz.U. 2017 r., poz. 1897).

3. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY SOLEC KUJAWSKI

3.1. Zarys historii obszaru gminy¹

Pierwsze ślady działalności człowieka w rejonie Solca Kujawskiego sięgają mezolitu. Świadczą o tym między innymi fragmenty ceramiki znalezione w trakcie prac archeologicznych prowadzonych na tym obszarze. Kolejne znaleziska świadczące o obecności człowieka na tych terenach datowane na okres młodszej epoki kamienia, odkryto w trakcie prac archeologicznych w okolicach Otorowa i peryferii Solca Kujawskiego. W kolejnych latach znajdowano dalsze stanowiska archeologiczne z okresu mezolitu, neolitu i wczesnej epoki brązu.

Według niektórych opinii Solec Kujawski przez pewien okres był ośrodkiem handlowym o znaczeniu większym niż Bydgoszcz. Do czasu przybycia na ziemię chełmińską Krzyżaków w 1231 roku lokalizacja Solca w pobliżu wodnego szlaku handlowego umożliwiała wywóz soli pozyskiwanej na terenach ziemi kujawskiej oraz sprowadzanie bursztynu, złota i srebra. Napięte stosunki z Zakonem

¹ Na podstawie: *Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Solec Kujawski na lata 2018-2021.*

Krzyżackim nieco utrudniały swobodny handel morski przez Wisłę, jednak w wyniku ugody, do której doszło w 1263 roku, Solec nadal mógł cieszyć się dużym znaczeniem jako ośrodek handlowy. Prawa miejskie Solec otrzymał w 1325 roku, a tuż po nadaniu praw lokacyjnych na terenie miasta powstała parafia pw. Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika. W 1327 roku za sprawą Króla Władysława Łokietka Solec stał się miastem królewskim, co w obliczu zagrożenia ze strony Krzyżaków miało zapewnić większą kontrolę nad Ziemią Kujawską. Położenie Solca na styku granic dwóch wojujących ze sobą państw powodowało częstą zmianę włodarzy ziem, na których był położony. Pomimo tego Solec rozwijał się między innymi dzięki handlowi z gdańskimi kupcami, stając się tym samym obok Bydgoszczy rywalem handlowym dla Torunia. W wyniku konfliktu polsko-krzyżackiego i wojny, która wybuchła w 1409 roku Solec został doszczętnie zniszczony i spalony. Jednak pomimo dużych strat, w wyniku sprzyjającej koniunktury, mieszkańcom miasta udało się odbudowywać jego pozycję handlową. Po okresie wojny trzynastoletniej (1454-1466) w wyniku II pokoju toruńskiego Pomorze Gdańskie i Ziemia Chełmińska powróciły we władanie Polski, dzięki czemu Solec przestał być miastem granicznym. Pod koniec XVI wieku na tereny Solca sprowadzeni zostali osadnicy olenderscy, którzy dzięki swoim umiejętnościom przekształcali pierwotnie bagienne tereny na ziemie nadające się pod uprawę. Olenrzy osiedlili się na terenach nadwiślańskich oraz w Puszczy Bydgoskiej zakładając wieś Kabat. Na tych terenach w późniejszym okresie osiedlali się również Niemcy przybyli z Pomorza. W XVII wieku w Solcu na rynku o kształcie czworoboku znajdował się ratusz, w którym siedzibę miał sąd ławniczy. Budynek spłonął w 1635 roku w wyniku pożaru. Rozwój miasta był często hamowany przez liczne pożary trawiące miasto. Solca nie oszczędziły również wojny ze Szwecją. W tym okresie miasto zostało całkowicie zniszczone. W latach 1735 - 1736 wzniesiono drewniany kościół katolicki. W 1740 roku pożar pochłonął plebanię kościoła, jednak szybko została odbudowana. We wrześniu 1772 roku na ziemię kujawską wkroczyły wojska pruskie. Ustanowione przez prusaków władze wspierały osadnictwo niemieckie w Solcu i okolicach.

W późniejszych latach w wyniku zawirowań historii, ziemie na których leży dzisiejszy Solec Kujawski zmieniały swoich właścicieli. W czasie wojen napoleońskich, w 1807 roku na mocy traktatu zawartego w Tylży, w wyniku podziału zaboru pruskiego utworzono Księstwo Warszawskie w którego granicach znalazł się Solec. Następnie na mocy postanowień Kongresu Wiedeńskiego Solec przeszedł ponownie we władanie Prus. Na ziemiach wchodzących w skład Wielkiego Księstwa Poznańskiego, między innymi w szkolnictwie i urzędach zakazany był język polski. W tym okresie powstało wiele nowych budowli z muru pruskiego oraz obiektów użyteczności publicznej (1837 r. - szkoła katolicka, 1847 r. - kościół ewangelicki, 1891 r. - ratusz). W 1861 roku została uruchomiona linia kolejowa łącząca Toruń z

Bydgoszczą. W ciągu stulecia do roku 1910 liczba ludności zwiększyła się prawie dziesięciokrotnie. Po zakończeniu I wojny światowej Solec został ostatecznie oswobodzony 19 stycznia 1920 roku.

W 1925 roku Solec został siedzibą wójtostwa z podlegającymi mu 21 miejscowościami i obwodami dworskimi. W okresie międzywojennym zaczęła zmieniać się struktura narodowościowa mieszkańców miasta. Początkowo liczba ludności spadała głównie za sprawą Niemców opuszczających Solec, jednak migrację ludności niemieckiej kompensował napływ ludności pochodzenia polskiego

Okres międzywojenny to również zmiana nazwy miejscowości z Solec na obecnie obowiązującą - Solec Kujawski, która nastąpiła w 1924 roku. W tym samym roku w Solcu Kujawskim otworzono garbarnię. W tym okresie działała również na terenie miasta Wikliniarnia. W mieście funkcjonowało sanatorium znajdujące się w dawnej Willi Wegenera oraz kilka restauracji, w tym dobrze znana w tym czasie restauracja w Hotelu Wielkopolskim. W 1939 r. w Solcu 90% ludności stanowili Polacy. Ciężkim okresem dla mieszkańców Solca Kujawskiego była II Wojna Światowa. Jeszcze przed jej wybuchem wśród ludności niemieckiej działała organizacja paramilitarna, która w ukryciu prowadziła ćwiczenia wojskowe i ujawniła się wraz z wybuchem konfliktu. W czasie wojny z Solca Kujawskiego deportowano ok. 1000 Polaków. Przed II Wojną Światową miasto miało ok. 4800 mieszkańców, natomiast po wojnie zaledwie 800. Niemiecka okupacja Solca Kujawskiego zakończyła się 23 stycznia 1945 roku. Do Solca szybko zaczęła powracać ludność i już w roku 1949 jej liczba powróciła do stanu sprzed wojny i wynosiła 4588 mieszkańców. W związku z koniecznością zapewnienia warunków lokalowych dla zwiększającej się liczby mieszkańców na terenie miasta rozwijało się budownictwo mieszkaniowe. W 1945 roku powstało na terenie miasta Gimnazjum Koedukacyjne. Powstawały również nowe firmy i zakłady produkcyjne (Państwowe Zakłady Samochodowe 1946 r., Centralne Warsztaty Sprzętu Budownictwa Miejskiego ZREMB - 1952 r., Zakłady Produkcji Elementów Budowlanych 1954 r. - dzisiejszy SOLBET, Pomorskie Zakłady Przemysłu Skórzanego KOBRA - 1961 r.). W 1962 roku zawiązała się spółdzielnia mieszkaniowa „Transportowiec”, która do 1992 roku oddała w użytkowanie 1390 lokali.

3.2. Krajobraz kulturowy

Miejsko-wiejska gmina Solec Kujawski położona jest nad Wisłą w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego. W porównaniu do innych miejscowości województwa kujawsko-pomorskiego gęstość sieci osadniczej jest mniejsza, podobnie jak same wsie. Miasto położone jest w odległości 20 km od Bydgoszczy oraz 35 km od Torunia na skraju Puszczy Bydgoskiej. Ogółem lasy stanowią blisko $\frac{3}{4}$ powierzchni gminy. Urozmaiceniem jej krajobrazu są terasy wykorzystywane rolniczo. W ich obszarze

zlokalizowany jest Solec Kujawski oraz rozproszona zabudowa wiejska, będąca również wielowiekowym dziedzictwem osadnictwa olęderskiego na tych terenach.

Na terasy zalewowe Dolnej Wisły od 2. połowy XVI w. sprowadzano kolonistów z Niderlandów i ziem niemieckich, później także z Pomorza oraz innych regionów polskich. W 1594 r. Olendrzy zostali osiedleni we wsi Przyłubie. Przekształcili naturalny niegdyś krajobraz nadwiślańskich łągów w krajobraz rolniczy, charakteryzujący się dużą ilością budowli hydrotechnicznych, niezbędnych do prowadzenia gospodarki rolnej i hodowli. Byli budowniczymi pierwszych wałów przeciwpowodziowych, licznych kanałów i rozbudowanego systemu melioracyjnego. Osadnictwo olenderskie charakteryzuje się usytuowaniem zabudowy wzdłuż drogi oraz prostopadle ułożonych do niej pól oddzielonych rowami odwadniającymi. Pierwotna zabudowa drewniana i murowana jest w coraz większym stopniu wypierana przez współczesne budownictwo mieszkaniowe rozwijające się bardzo dynamicznie bez poszanowania historycznych układów przestrzennych.

Typowa zagroda mennonicka różniła się od zabudowań miejscowych gospodarzy. Chaty olenderskie były większe, lepiej zbudowane i połączone jednym, wspólnym dachem z budynkami gospodarczymi. Wzajemne usytuowanie budynków wynikało z wielkości gospodarstwa. W najmniejszych gospodarstwach zabudowania stały w jednej linii (typ Langhof), w tych nieco większych dopuszczano odstępstwa od reguły - zabudowania stawiano w linii łamanej (typ Winkelhof) lub podwójnej linii łamanej (typ Kreuzhof).

Najbardziej rozpowszechnionym typem chałupy była chata w konstrukcji zrębowej. Układ wnętrza nie był przypadkowy. Za przybudówką, zamieszkiwaną przez najstarszych członków rodziny znajdowała się właściwa część mieszkalna składająca się z kilku izb, do której przylegała część gospodarcza, oddzielona sienią - stajnia z oborą i chlewem oraz dalej stodoła. W zamożnych gospodarstwach w części frontowej znajdowały się podcienia spełniające rolę podjazdu dla wozów, nad którymi wznoszono nadbudówki. W centralnej części chałupy znajdował się tzw. system ogniowy składający się z szerokiego komina oraz kafłowej lub ceglanej kuchni. Dopełnieniem krajobrazu były drzewa oraz krzewy osłaniające zagrody od strony rzeki oraz plecione płoty, które zatrzymywały żyzny muł w czasie powodzi.

Na zabudowę Solca Kujawskiego wpływ miało osadnictwo niemieckie. W dziewiętnastym stuleciu powstało wiele nowych budowli z muru pruskiego oraz obiektów użyteczności publicznej (1837 r. - szkoła katolicka, 1847 r. - kościół ewangelicki, 1891 r. - ratusz). Duży wpływ na rozwój regionu miała także otwarta w 1861 r. linia kolejowa łącząca Toruń z Bydgoszczą. Powojenna zabudowa składająca się w większości z wolnostojących domów jednorodzinnych zlokalizowana jest w południowej części miasta rozdzielonego torami kolejowymi. Główną ulicą łączącą centrum Solca Kujawskiego z drogą krajową nr

10 jest ul. Leśna o przebiegu południkowym. Od niej odchodzą liczne, mniejsze osiedlowe uliczki. Centrum miasta zlokalizowane jest w północnej części. Składa się na nie XIX-wieczny budynek nieczynnego już dworca, modernistyczny dom handlowy z lat 70. XX w., bloki z wielkiej płyty oraz XIX-wieczne domy jednorodzinne z czerwonej cegły. W tę zastaną strukturę wpisano z powodzeniem budynek nowego węzła przesiadkowego będący architektoniczną wizytówką miasta i atrakcyjnym miejscem spotkań mieszkańców. Na wschód od centralnej części miasta, na zalesionym terenie znajduje się JuraPark Solec Kujawski, a w dalszej wschodniej części miasta strefa przemysłowa- w sąsiedztwie Wisły wzdłuż ul. Toruńskiej.

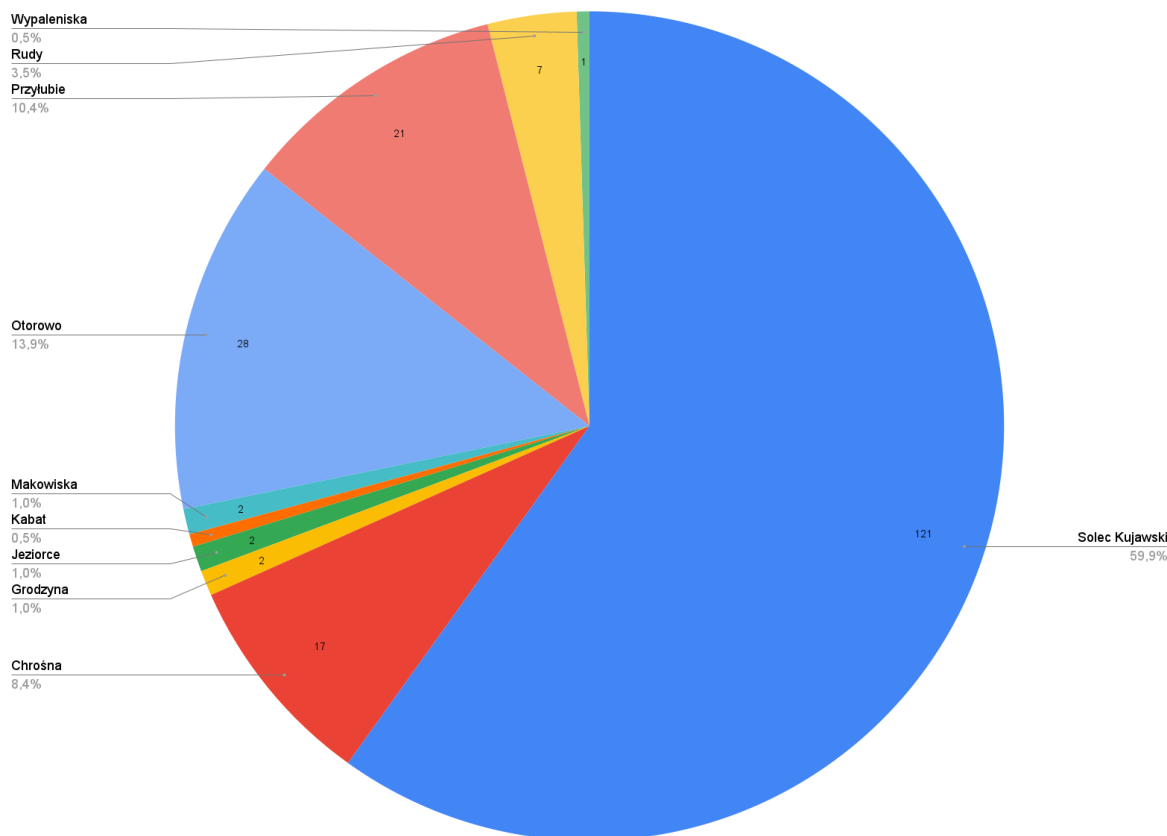
Na terenie gminy znajduje się ponadto duża liczba cmentarzy ewangelickich będących świadectwem wielokulturowej historii osadnictwa na tych terenach. Położenie gminy w otoczeniu Puszczy Bydgoskiej przełożyło się z kolei na dużą liczbę leśniczówek.

3.3. Zabytki nieruchome

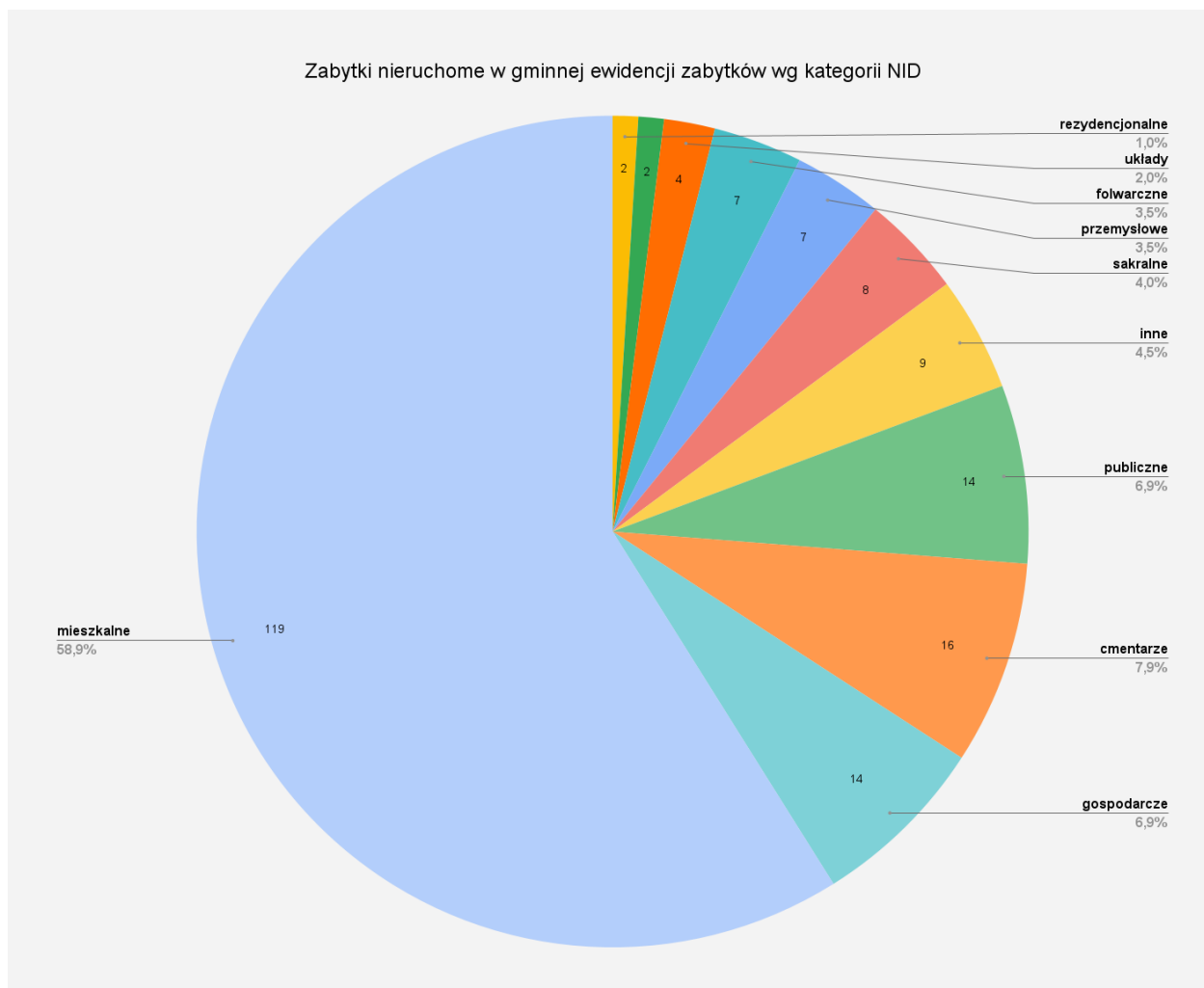
Na terenie Gminy Solec Kujawski na podstawie czterech decyzji, do rejestru zabytków wpisano 6 obiektów, wszystkie znajdujące się na terenie miasta Solec Kujawski. Ich wykaz znajduje się w osobnym punkcie.

W gminnej ewidencji zabytków znajduje się 202 obiekty i zespoły, usytuowane w 9 miejscowościach. Blisko 60% z nich znajduje się w Solcu Kujawskim (121 obiektów). W 9 miejscowościach znajduje się łącznie 81 obiektów tj. w Chrośnie (17 obiektów), w Grodzyni (2 obiekty), w Jeziernicach (2 obiekty), w Kabat (1 obiekt), w Makowiskach (2 obiekty), w Otorowie (28 obiektów), w Przyłubiu (21 obiektów), w Rudach (7 obiektów) i w Wypaleniskach (1 obiekt).

Zabytki nieruchome w gminnej ewidencji zabytków wg miejscowości

Zgodnie z kategoryzacją Narodowego Instytutu Dziedzictwa największą liczbę obiektów historycznych stanowią zabytki z grupy mieszkalne (119 obiektów tj. 58,9% całości). Są to w większości domy mieszkalne pochodzące z przełomu XIX i XX w. usytuowane w Solcu Kujawskim. Dużą grupę stanowią cmentarze różnych wyznań (16 obiektów tj. 7,9 %) oraz obiekty gospodarcze (14 obiektów tj. 6,9 %). Na kolejnych miejscach znajdują się obiekty publiczne (14 obiektów tj. 6,9 %), inne (9 obiektów tj. po 4,5 %), sakralne (8 obiektów tj. 4,0 %), folwarczne, przemysłowe (po 3,5 %), układy (2,0 %), rezydencjonalne i zielen (1 %).

Duży wpływ na stan zachowania zabytków nieruchomych ma świadomość społeczeństwa w kwestii ochrony istotnych wartości architektonicznych danego obiektu. Niestety jest ona niska, co wiąże się z potrzebą edukacji społeczeństwa. Podejmowanie prac budowlanych na własną rękę przy obiektach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków bez konsultacji z właściwym urzędem ds. ochrony zabytków polegających w szczególności na termomodernizacji oraz wymianie oryginalnej, drewnianej stolarki okiennej i drzwiowej na nową, bezpodziałową, wykonaną z PCV bez zachowania oryginalnych detali i profili, może prowadzić do zubożenia wartości historycznych, naukowych i artystycznych oraz w konsekwencji do zatracenia historycznej zabudowy. Nowa, ekspansywna zabudowa w połączeniu z remontami prowadzonymi bez zezwoleń oraz uzgodnień ze służbami konserwatorskimi oraz ogólna, mała liczba obiektów zabytkowych na terenie gminy skutkuje zdominowaniem krajobrazu kulturowego gminy przez nową zabudowę.

3.4. Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy

Na terenie Gminy znajdują się obiekty, które należałoby uznać za wyjątkowo wyróżniające się na tle wszystkich zabytków, zarówno wpisanych do rejestru, jak i gminnej ewidencji zabytków. Stanowią one elementy rozpoznawalne przez społeczeństwo nie tylko w skali regionu, ale sięgając rozgłosem niekiedy dalece poza granice powiatu. Do takich „wizytówek” gminy niewątpliwie zaliczyć należy:

Kościół pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika

Pierwsza wzmianka o osadzie zwanej Solecz pochodzi z 1263 r. Parafia w Solcu Kujawskim powstała najpóźniej w 1325 r. tj. w chwili lokacji miasta. W 1517 r. wzmiankowana jest budowa drugiego z kolei kościoła, który ze względu na znikome uposażenie przez pewien czas funkcjonował jako filialny. W 1663 r. dzięki nadaniu ziemi i ustanowieniu duszpasterzy świątynia zaczęła pełnić rolę kościoła parafialnego dla Solca i okolicznych wsi. W 1736 r. wzniesiono nową świątynię w nowej lokalizacji. Był

to budynek drewniany na rzucie prostokąta z prostym prezbiterium, zbudowany z sosnowych bali, kryty dachem 2-spadowym z wieżą w konstrukcji szkieletowej. Ze względu na zły stan techniczny świątynię zamknięto w 1906 r., a trzy lata później rozebrano.

Obecny murowany, neobarokowy kościół został wzniesiony w latach 1911-1912 z inicjatywy ówczesnego proboszcza ks. Witolda Nowakowskiego. W 1927 r. przystąpiono do jego rozbudowy wg projektu architekta Rogera Sławskiego z Poznania. W jej wyniku znacznie powiększono świątynię m.in. wydłużono nawę główną w kierunku wschodnim, dobudowano boczne kaplice, zakryścię na przedłużeniu prezbiterium, a całość otrzymała bogatą, rozczłonkowaną bryłę nadając budowli kształt krzyża. Zwieńczeniem robót była konsekracja w 1931 r.

Kościół został wzniesiony na planie prostokąta z licznymi przylegającymi do siebie bryłami. Jest jednonawowy z dostawionymi od północy i południa kaplicami i 4-kondygnacyjną wieżą od zachodu. Elewacje są tynkowane, frontowa jest 1-osiowa z wejściem głównym ujętym pilastrami podtrzymującymi przyczółek, w polu którego znajdują się dwa medaliony z podobiznami króla Władysława IV i papieża Piusa XI i datami 1633 i 1933. Elewacje północna i południowa 4-osiowe, gładkie, dzielone lizenami, elewacja wschodnie 6-osiowa, 2-kondygnacyjna. Elewacje kaplic zachodnia jednoosiowa z wejściem na osi ujętym lizenami, elewacje północna i południowa 3-osiowe, zryzalitowane, wschodnia jednoosiowa z 3-bocznie zamkniętym aneksem w ścianie szczytowej.

We wnętrzu znajduje się ołtarz główny z 1633 r. manierystyczny o bogatej dekoracji okuciowo-chrzęstkowej z rzeźbami św. Marka i Mateusza w części środkowej, św. Łukasza i Jana Ewangelisty na belkowaniu oraz Chrystusa Błogosławiącego w zwieńczeniu. Pośrodku usytuowany jest obraz św. Anny Samotrzec, powyżej ze sceną Rozdawania jałmużny, a na uszakach przedstawiające św. Katarzynę i Barbarę - wszystkie współczesne ołtarzowi. Dwa ołtarze boczne również z 1. poł. XVIII w. częściowo przekształcone z obrazem Chrztu w Jordanie z panoramą Torunia w tle w górnej kondygnacji prawego. Ponadto w świątyni znajduje się ambona z elementami barokowymi m.in. trąbiącym aniołem, krucyfiks z XVII w. oraz monstrancja z przełomu XIX i XX w. z wykorzystaniem wcześniejszych elementów. W 2011 r. w kościele umieszczono relikwie św. Joanny Beretty Moli.

Do rejestru zabytków został wpisany również cmentarz parafialny przy ul. 23 Stycznia założony w XVIII w. Najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z lat 80. XIX w. Na uwagę zasługuje grobowiec powstańców wielkopolskich Michała Dyrdy i Franciszka Piotrowskiego poległych w 1919 r.

Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Powstanie parafii ewangelickiej w Solcu Kujawskim wiąże się z rozwojem w okolicy osadnictwa olęderskiego. Ośrodkiem życia religijnego do poł. XIX w. była szkoła, którą założono w Olędрах Zamkowych. Pierwsza ewangelicka parafia powstała dopiero w 1833 r., chociaż starania o jej powołanie miały miejsce już w 1799 r. Rozpoczęto wówczas zbiórkę pieniędzy na budowę własnej świątyni, chociaż ze względu na wysokie koszty i biedę mieszkańców pomysł ten zaniechano. Powołana w 1833 r. parafia ewangelicko-unijna objęła swym zasięgiem Solec Kujawski oraz okoliczne wsie: Olędry Miejskie, Olędry Zamkowe, Wypaleniska, Siedmiogóry, Przyłubie Polskie, Przyłubie Niemieckie, Grodzynę, Kabat z Zielonką, Jezierce, Rudy i Otorowski Młyn.

Budowa kościoła miała miejsce w latach 1845-1846, a 25 kwietnia 1847 r. nastąpiło jego poświęcenie. Świątynia na planie prostokąta z wyodrębnionym prezbiterium zamkniętym 3-bocznie, zbudowana była z cegły i usytuowana na osi północ-południe. W 2. poł. XIX w. nastąpił szybki rozwój gospodarczy miasta, do czego przyczyniła się budowa drogi i linii kolejowej łączącej Bydgoszcz z Toruniem. Wobec zwiększającej się liczby wiernych przystąpiono w 1894 r. do rozbudowy świątyni. Dostawiono wówczas od frontu wieżę, powiększono transept, boczne kruchty oraz zbudowano nowe, zamknięte prosto, prezbiterium. W 1927 r. odnowiono kościół, a we wnętrzu zawieszono dwie tablice poświęcone parafianom poległym w czasie I wojny światowej.

25 lutego 1945 r. kościół przekazano parafii katolickiej pw. św. Stanisława, a w 1966 r. ustanowiono tutaj oddzielną parafię.

Świątynia została wzniesiona w stylu neoromańskim z elementami Rundbogenstil. Jest to budynek murowany z cegły, jednonawowy wzniesiony na planie krzyża łacińskiego z płytkim prezbiterium zamkniętym prosto, do którego przylegają przybudówki oraz wieżę od frontu. Elewacja jest nieotynkowana, w przeciwieństwie do wnętrza, z oknami zamkniętymi półkoliście, z lizenami przechodzącymi w sterczyny i trójkątnymi szczytami. Wieża 3-kondygnacyjna z portalem w dolnej części, w pozostałych z okienkami zamkniętymi półkoliście, zwieńczona gzymsem arkadkowym. We wnętrzu neogotycki strop belkowy ze zwisami i zastrzałami. Empory zostały usunięte po II wojnie światowej.

Od strony północnej znajduje się kute ogrodzenie z bramą na osi wejścia z metalową kratą i bocznymi furtkami. Bramę wykonała bydgoska firma Gustava Rady w latach 1894-1895.

Ratusz obecnie Urząd Miejski

Ratusz w Solcu Kujawskim został wybudowany w latach 1890-1891 przez lokalną firmę budowlaną Augusta Schillera. Jest to murowany z cegły, nieotynkowany budynek 2-kondygnacyjny z użytkowym poddaszem usytuowany równolegle do ul. 23 Stycznia, wzniesiony na planie prostokąta z parterowym aneksem od strony północnej. Elewacja frontowa jest symetryczna 9-osiowa z zaakcentowaną środkową osią mieszczącą główne wejście do budynku, zwieńczoną trójkątnym szczytem z herbem miasta i dwoma oknami zamkniętymi półkoliście. Otwory okienne w pierwszej i drugiej kondygnacji zamknięte są łukiem odcinkowym i oddzielone od siebie fryzem o motywach geometrycznych. W partii poddasza okienka w układzie biforyjnym.

Dworzec PKP

Dworzec PKP znajduje się w środkowej części miasta. Został wzniesiony przy otwartej w 1861 r. linii kolejowej łączącej Bydgoszcz z Toruniem. Jest to budynek murowany z cegły, wybudowany na planie prostokąta w 1898 r. Główna część jest 2-kondygnacyjna, z poddaszem w bocznych częściach, z parterowym aneksem od wschodu. Otwory okienne zamknięte są łukiem odcinkowym. Kondygnacje oddzielone są od siebie fryzem geometrycznym, a poddasze fryzem arkadkowym.

Obecnie budynek nie obsługuje już podróżnych, tę funkcję przejęła wybudowana w 2016 r. nowa stacja obsługi podróżnych.

Willa Wegenera, obecnie Szkoła Muzyczna, ul. 23 Stycznia 13

Budynek został wzniesiony w latach 1892-1903 wg projektu Józefa Święcickiego (1852-1913), architekta związanego z Bydgoszczą, autora hotelu „Pod Orłem” dla Juliusza Wegenera, właściciela tartaków. Willa w stylu neorenesansu francuskiego powstała jako dom własny przedsiębiorcy przy ul. 23 Stycznia łączącej dworzec PKP z Rynkiem. W okresie międzywojennym mieściło się tutaj sanatorium Powiatowej Kasy Chorych w Bydgoszczy, a w czasie II wojny światowej korzystali z niej niemieccy żołnierze. Po jej zakończeniu willa stała się placówką oświatową i ta funkcja utrzymała się do dzisiaj. Początkowo mieściło się tutaj m.in. Miejskie Gimnazjum Koedukacyjne, później Zasadnicza Szkoła Zawodowa, następnie Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych a obecnie Szkoła Muzyczna I Stopnia.

Budynek jest 2-kondygnacyjny, częściowo podpiwniczony o nieregularnym rzucie, kryty dachem mansardowym. W elewacji frontowej zwraca uwagę narożna wieżyczka zlokalizowana przy głównym wejściu. Dolna kondygnacja jest tynkowana, boniowana, wyższa obłożona cegłą klinkierową z tynkowanymi opaskami wokół otworów okiennych.

Zespół młyński w Otorowie tzw. „Czarna Warszawa”

Zespół młyński w Otorowie usytuowany jest we wschodniej części wsi, przy drodze Bydgoszcz - Solec Kujawski. Założony został na planie prostokąta i składają się nań młyn, spichlerz, dom młynarza, spichlerz, ob. dom mieszkalny tzw. Czarna Warszawa oraz cmentarz.

Dokładna data powstania założenia nie jest znana, najstarszym elementem jest spichlerz „Czarna Warszawa” powstały na przełomie XVIII i XIX w. Jest to budynek drewniany w konstrukcji zrębowej i sumikowo-łatkowej na kamiennej podmurówce wzniesiony na rzucie prostokąta, 2-kondygnacyjny kryty dachem 2-spadowym.

Dom młynarza pochodzący z 1. poł. XIX w. usytuowany jest w głębi podwórza naprzeciwko młyna. Jest to budynek parterowy z użytkowym poddaszem kryty dachem 2-spadowym z wejściem na dłuższym boku.

Spichlerz, obecnie użytkowany jako magazyn lub chlew pochodzi z XIX w. Jest 2-kondygnacyjny w dolnej części murowany z cegły, w wyższej w konstrukcji szkieletowej. Obok niego usytuowany jest nowy młyn mechaniczny z 1943 r., wzniesiony na miejscu starego zniszczonego w 1939 r.

3.5. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie Gminy Solec Kujawski znajdują się trzy muzea, wszystkie zlokalizowane w Solcu Kujawskim.

Muzeum Solca im. księcia Przemysła powstało 1 stycznia 2009 r. Usytuowane jest w zabytkowej willi Anna wzniesionej w 1911 r. przez Roberta Schillera, miejscowego mistrza budowlanego. Muzeum o charakterze regionalnym gromadzi eksponaty związane z historią Solca Kujawskiego i okolic. W swoich zbiorach placówka posiada obiekty archeologiczne - fragmenty ceramiki oraz narzędzia kamienne, a także inne obiekty, dzięki którym można zapoznać się z historią Solca od pradziejów do czasów współczesnych. W swoich zbiorach muzeum posiada także kolekcję monet od XV do XIX w. w tym tzw. „skarb solecki” składający się z półtoraków – srebrnych monet z czasów Zygmunta III Wazy, a także medale, odznaki i puchary Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Solcu Kujawskim. Placówka organizuje także lekcje muzealne oraz wystawy czasowe, na ogół związane z historią Solca Kujawskiego lub okolicznych miejscowości i z mieszkańcami tych terenów.

Drugim Muzeum na terenie Solca Kujawskim jest Muzeum Ziemi im. Karola Sabatha usytuowane soleckim JuraParku, posiadające jedną z największych w Polsce kolekcji skamieniałości pozyskanych w czasie licznych wypraw lub pochodzących ze zbiorów prywatnych (kości dinozaurów z Gobi z kolekcji Stanisława Krupy). Ze zbiorów Instytutu Paleobiologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie pochodzą z kolei kości gadów i płazów z Krasiejowa z okresu Triasu. W zbiorach Muzeum znajdują się również liczne fotografie dokumentujące ekspedycje paleontologiczne oraz wierne rekonstrukcje mamuta oraz 13-metrowy szkielet dinozaura.

Muzeum Ochotniczej Straży Pożarnej w Solcu Kujawskim powstało w 1986 r. z okazji 100-rocznicy działalności OSP. Początkowo na Muzeum przeznaczono Salę Tradycji działającą przy remizie. W związku ze stale powiększającymi się zbiorami konieczny stał się remont budynku znajdującego się przy strażnicy. Uroczyste otwarcie miało miejsca w 2011 r. podczas obchodów 125-lecia jednostki. Na wystawie prezentowane są liczne pamiątki związane z soleckim OSP m.in. pierwszy statut z roku 1886, puchary, sztandary, uzbrojenia i sprzęt gaśniczy, wiadra skórzane, sikawki, książki, gazety, artykuły z gazet opisujących działalność OSP, a także prace licencjackie i magisterskie poświęcone działalności Straży Pożarnej, książki i zdjęcia.

3.6. Zabytki archeologiczne

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo-konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje on istniejący zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w zbiorach archiwalnych, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są wszelkie informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe zebrane dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP może być źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie i zabytkach archeologicznych. Podstawowa prospekcja terenowa obszaru Gminy Solec Kujawski była wykonana w latach: 1990, 1992, 1994, 2002 oraz w 2019 w związku z budową drogi ekspresowej S-10.

Obecnie ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na Gminę Solec Kujawski obowiązek sporządzenia ewidencji zabytków archeologicznych znajdujących się na terenie gminy.

Na ich podstawie założono ewidencję zabytków archeologicznych dla Gminy Solec Kujawski, którą należy na bieżąco uzupełniać o nowe dane nt. wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP. W ewidencji zabytków archeologicznych ujęto 217 stanowisk, na których stwierdzono różne funkcje osadnicze.

Prezentacja zasobów archeologicznych dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Solec Kujawski

Stanowiska archeologiczne z terenu Gminy Solec Kujawski			
Lp.	Funkcje	Liczba ogólna	W rejestrze zabytków
5	Kopce	7	0
1	Obozowiska	9	0
2	Osady	47	0
6	Pozostałe	2	0
3	Punkty osadnicze	157	0

4	Ślady osadnictwa	62	0
Suma		284	0

Części stanowiskom archeologicznym przypisano więcej niż jedną funkcję.

Na terenie dzisiejszej gminy Solec Kujawski osadnictwo rozwijało się głównie w jej północnej części w zalewowej dolinie Wisły oraz na krawędziach teras. Południowa część zajmowana przez rozległą Puszcę Bydgoską jest uboga w pozostałości osadnicze. Sam Solec Kujawski rozwijał się przez to w izolacji, czego skutkiem była późna lokacja (1325 r.). Z tego też względu na opisywanym terenie przeważają stanowiska archeologiczne datowane na późne średniowiecze oraz okres nowożytny, a tylko pojedyncze pochodzą z wcześniejszych epok. Najstarsze pochodzą z mezolitu oraz neolitu. Występują również osady z okresu rzymskiego.

Badania archeologiczne prowadzone były tutaj już na przełomie XIX i XX w. Teren wokół Wypalenisk penetrował w latach 30. XX w. J. Kostrzewski, a wokół Otorowa w latach 1984-1986 J. Zegarliński i W. Miłek.

Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Wraz z rozwojem techniki, intensyfikacją działalności przemysłowej, gospodarczej i rolniczej rośnie stopień ich zagrożenia oraz pojawiają się nowe.

W myśl art. 6 pkt. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.) wszystkie zabytki archeologiczne - bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Stanowiska archeologiczne niewpisane do rejestru zabytków, ujawnione głównie podczas badań AZP, stanowią podstawową i najliczniejszą grupę archeologicznego dziedzictwa kulturowego. Zasięg stanowisk archeologicznych wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych, nie zawsze jednak dokładnie musi odpowiadać zasięgowi występowania reliktywów archeologicznych. Dlatego, należy go traktować orientacyjnie, może bowiem okazać się, że obiekty archeologiczne występują także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska.

Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na każdego, kto zamierza realizować roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej

działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego- obowiązek (z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1 cyt. ustawy), pokrycia kosztów badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków. Istotnymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe (zwłaszcza rozwój budownictwa mieszkalnego i przemysłowego, budowa dróg), nielegalna eksploatacja piasek i żwirowni. Duże zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego – użycie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa na obrzeżach miast, budowa dróg. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Aby zapobiec zniszczeniu stanowisk archeologicznych, prace ziemne prowadzone w strefie ochrony stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Kujawsko-Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Powyższy wymóg jest szczególnie ważny podczas takich inwestycji, jak budowa obwodnic, dróg, kopalni kruszywa, obiektów kubaturowych, gdyż inwestycje te z uwagi na szerokopłaszczyznowy charakter prac ziemnych, w bezpowrotny sposób niszczą substancję zabytkową i obiekty archeologiczne.

Przebudowa układów urbanistycznych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na tym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółowić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest również rozwój turystyki, zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te, dzisiaj atrakcyjne pod względem rekreacyjnym, w przeszłości często były miejscem zakładania osad ludzkich. Dostęp do wody stanowił podstawę egzystencji i umożliwiał tworzenie osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Rozwój przemysłu, turystyki, budownictwa mieszkaniowego, może stanowić istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na terenie Gminy Solec Kujawski największymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych, są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych.

Planowane w najbliższych latach na terenie Gminy Solec Kujawski inwestycje związane z pracami ziemnymi mogące nieść zagrożenie dla zabytków archeologicznych (wg Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Solec Kujawski na lata 2014-2020 (+) oraz Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Solec Kujawski na lata 2016-2023) to:

- Budowa parkingów w pobliżu Pl. Jana Pawła II
- Budowa pełnowymiarowego boiska o sztucznej nawierzchni
- Budowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego na terenie po Nasycalni Podkładów Kolejowych
- Budowa boiska z infrastrukturą lekkoatletyczną
- Budowa boiska treningowego i skate parku
- Budowa kortów tenisowych i boiska wielofunkcyjnego do gier zespołowych
- Budowa boiska wielofunkcyjnego we wsi Chrośna
- Budowa amfiteatru
- Rozbudowa bazy Centrum Aktywności i Edukacji, w tym Biblioteki Publicznej
- Rozbudowa świetlic w Solcu Kujawskim i Przyłubiu
- Zagospodarowanie terenów nadwiślańskich w tym budowa bulwaru
- Przeprowadzenie badań w zakresie zasobów mineralnych (np. solanka)
- Utworzenie placówki oświatowej na Osiedlu Leśnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą
- Budowa mieszkań dla seniorów
- Budowa Centrum Kongresowo-Wystawienniczego
- Budowa nowych dróg (m.in. S-10) i modernizacja istniejących
- Budowa stopnia wodnego na Wiśle
- Budowa wału przeciwpowodziowego
- Uporządkowanie infrastruktury podziemnej wraz z podłączeniem do sieci budynków.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

3.7. Zabytki ruchome

Zgodnie z art. 3 pkt. 3 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych będących dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki, bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Właściciel lub posiadacz zabytku ruchomego zobowiązany jest m.in. do:

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania,
- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Poważnym zagrożeniem dla historycznych obiektów ruchomych jest przede wszystkim brak należytej i systematycznej konserwacji. Szczególnie zabytki wykonane z drewna są narażone na uszkodzenia biologiczne spowodowane m.in. niewłaściwym zabezpieczeniem przed drewnojadami. Innym z zagrożeń trapiących szczególnie zabytki ruchome są kradzieże. Obiekty sakralne bardzo często posiadają dużą wartość materialną. Niewłaściwe zapieczętowanie kościołów może zwiększyć ten rodzaj zagrożenia. Zabytki sakralne mogą także ulec uszkodzeniu w wyniku pożaru.

3.8. Dziedzictwo niematerialne

Pierwszym międzynarodowym traktatem poświęconym ochronie dziedzictwa niematerialnego jest Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. Jej główne cele są następujące:

- ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup i jednostek

- wzrost, na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym, świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie, aby dziedzictwo to było wzajemnie doceniane,
- zapewnienie międzynarodowej współpracy i pomocy.

Konwencja UNESCO kładzie nacisk na ochronę tradycji i przekazów ustnych, w tym szczególnie języka, sztuk widowiskowych, zwyczajów, rytuałów i obrzędów tradycyjnych, wiedzy i praktyk dotyczących przyrody i wszechświata, a także umiejętności związanych z rzemiosłem tradycyjnym.

Na terenie gminy funkcjonują następujące instytucje, organizacje i stowarzyszenia zajmujące się promowaniem kultury i dziedzictwa kulturowego:

- Muzeum Solca im. księcia Przemysła
- Muzeum Ziemi im. Karola Sabatha
- Muzeum Ochotniczej Straży Pożarnej
- Centrum Aktywności i Edukacji mieszczące Bibliotekę Publiczną
- Solecie Centrum Kultury

Dzięki inicjatywie Biblioteki Publicznej, na jej terenie działa: Dyskusyjny Klub Książki, Klub Rodzinny, Uniwersytet III wieku oraz Klub Enter. Organizowane są również spotkania w Filii dla dzieci.

Muzeum Solca im. Księcia Przemysła organizuje z kolei lekcje muzealne m.in. do bieżącej wystawy czasowej, dot. wyposażenia żołnierza polskiego z września 1939 r. oraz pod nazwą „Jak działa Muzeum?”. Zostały również określone cele działalności Muzeum na lata 2022-2028:

- prowadzenie działalności kolekcjonerskiej
- prowadzenie działalności wystawienniczej zmierzającej do popularyzacji wiedzy o Solcu Kujawskim i jego okolicach oraz o mieszkańcach
- prowadzenie działalności popularyzatorsko-edukacyjnej
- prowadzenie działalności naukowej

3.9. Zabytki z terenu Gminy Solec Kujawski objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków

3.9.1. Zabytki nieruchome

Lp.	Miejscowość	ulica	nr	Zespół/ obiekt	Datowanie	Nr rejestru zabytków
1	Solec Kujawski	23 stycznia	5	Kościół parafialny p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika	1911 r., 1929-1931 r.	A/48 z dni 05.04.2002 r.
2	Solec Kujawski	Bydgoska	9A	Kościół ewangelicki, ob. rzym. - kat. par. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa Północny odcinek ogrodzenia z bramą i dwiema furtkami	1845-1846 r., 1894 r.	A/1614 z dnia 30.05.2012 r.
3	Solec Kujawski	23 stycznia		Cmentarz rzym.-kat. parafii p.w. św. Stanisława Kostki	około 1870 r.	A/1135 z dnia 07.03.1989 r.
4	Solec Kujawski	23 stycznia	13	Zespół domu, ob. Szkoła Muzyczna: Dom obecnie szkoła Ogrodzenie	1892-1903 r.	A/844 z dnia 18.12.1998 r.

3.9.2. Zabytki archeologiczne

Na terenie Gminy Solec Kujawski nie występują zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.

3.10. Gminna ewidencja zabytków Gminy Solec Kujawski

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Solec Kujawski w formie zbioru kart adresowych została przyjęta Zarządzeniem nr V/11/18 Burmistrza Solca Kujawskiego z dnia 10.12.2018 r. w sprawie utworzenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Solec Kujawski.

3.10.1. Zabytki nieruchome

ANEKS NR 1, str. 96

3.10.2. Zabytki archeologiczne

ANEKS NR 2, str. 106

4. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Mocne strony:

- duża ilość obiektów historycznych pochodzących z XIX w. i przełomu XIX i XX w.
- zachowany historyczny układ urbanistyczny i układy ruralistyczne
- opracowana gminna ewidencja zabytków
- zachowana duża ilość cmentarzy różnych wyznań
- przyjęte uchwałą Rady Miejskiej Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

- uchwalone i sukcesywnie sporządzane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
- uchwalony i obowiązujący Gminny Program Opieki nad Zabytkami
- obecność szlaków komunikacyjnych o dużym znaczeniu (droga krajowa nr 10)
- dogodne połączenie z węzłem autostradowym (ok. 36 km)
- obecność w pobliżu międzynarodowego portu lotniczego w Bydgoszczy (ok. 18 km)
- przebiegająca przez miasto linia kolejowa numer 18 relacji Piła - Bydgoszcz - Toruń - Warszawa
- wysokie walory przyrodnicze otaczających terenów (Puszcza Bydgoska, rzeka Wisła)
- funkcjonujące Soleckie Centrum Kultury
- działalność Centrum Aktywności i Edukacji - Biblioteka Publiczna
- działające Muzeum Solca im. księcia Przemysła
- działalność lokalnych, gminnych i powiatowych organizacji pozarządowych związanych z rozpowszechnianiem wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa
- bogata tradycja i przywiązanie mieszkańców do ziemi, silna tożsamość
- rozwinięta infrastruktura oświatowa i sportowa
- tereny inwestycyjne – obecność Parku Przemysłowego
- JuraPark Solec jako atrakcja turystyczna o zasięgu ponadregionalnym
- placówki kulturalne - Soleckie Centrum Kultury, muzeum Solca im. Księcia Przemysła
- duże zaangażowanie samorządu w rozwój gminy.

Słabe strony:

- układy ruralistyczne wymagające rewitalizacji
- niewykorzystywanie potencjału związanego z bliskością rzeki Wisły i turystyką wodną
- brak Uchwały Krajobrazowej pozwalającej uregulować kwestię formy, kolorystyki, czy wielkości obiektów małej architektury, tablic reklamowych, urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń szczególnie w części historycznej miasta i na obiektach zabytkowych
- powstająca nowa zabudowa, nie wpisuje się harmonijnie w krajobraz kulturowy Gminy, a także nie nawiązuje do historycznej architektury na tym terenie
- niezadowolająca popularyzacja wiedzy o wartościach chronionych obiektów
- zły stan zachowania cmentarzy historycznych

- tereny zalewowe rzeki Wisły
- niezadowalająca popularyzacja wiedzy o wartościach chronionych obiektów
- słabo rozwinięta baza noclegowo-gastronomiczna
- słabe wykorzystanie potencjału zabytków i cennych obszarów przyrodniczych
- problemy finansowe mieszkańców, przekładające się w niektórych przypadkach na pogarszający się stan zachowania obiektów zabytkowych
- samowolne działania w obrębie zabytków, bez uzgodnień z konserwatorem zabytków
- niedostateczne oznaczenie miejsc i obszarów atrakcyjnych turystycznie
- pozostawienie obiektów zabytkowych w stanie nieużytkowanym, powodującym ich degradację
- zjawisko niewłaściwej termomodernizacji obiektów historycznych
- powszechność niewłaściwej wymiany stolarki okiennej na stolarkę PCV, dysharmonizującą w obiektach historycznych

Szanse i możliwości rozwoju:

- możliwość pozyskania środków na finansowanie działań rewitalizacyjnych oraz prac konserwatorskich z różnych źródeł zewnętrznych
- rozwój infrastruktury drogowej (trasa S5, S10, zmodernizowana w ramach projektu Bit-City linia kolejowa Toruń-Bydgoszcz)
- wykorzystanie potencjału rzeki Wisły do rozwoju turystyki wodnej, budowa infrastruktury sprzyjającej żegludze rzecznej
- współpraca z dwoma zlokalizowanymi w pobliżu ośrodkami miejskimi - Bydgoszczą i Toruniem
- rezerwacja w budżecie gminy większych środków przeznaczonych na ochronę zabytków
- uporządkowanie form reklam w obrębie obiektów i układów historycznych, w szczególności dotyczy to miasta Solec Kujawski
- sukcesywne prowadzenie prac przy obiektach i założeniach zabytkowych w celu zachowania oraz podnoszenia ich atrakcyjności turystycznej
- oczyszczenie i oznaczenie w terenie cmentarzy historycznych, stanowiących przykład wielokulturowości Gminy

- sukcesywne uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających ochronę i opiekę nad dziedzictwem kulturowym
- rozwój istniejących produktów i tworzenie nowych projektów w oparciu o istniejące, bogate zasoby
- wzrastająca atrakcyjność turystyczna regionu
- rozbudowa istniejących tras oraz tworzenie nowych tras i szlaków turystycznych w powiązaniu z istniejącymi obiektami i obszarami o dużych wartościach historycznych i kulturowych
- stworzenie atrakcyjnej bazy danych o dziedzictwie kulturowym gminy,
- kontynuowanie obecnych i tworzenie nowych okolicznościowych przedsięwzięć, imprez promujących dziedzictwo kulturowe
- kształtowanie wrażliwości na kulturę oraz edukacja regionalna dzieci i młodzieży
- organizowanie konkursów, zakresem obejmujących dziedzictwo kulturowe regionu
- wykorzystanie metod aktywnego marketingu do rozpoznania rynku turystycznego w celu wejścia na ten rynek
- rosnące potrzeby mieszkańców okolicznych, dużych ośrodków miejskich dotyczące nieodległych miejsc wypoczynku i aktywnej rekreacji
- pozyskanie społecznej akceptacji dla zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz wypracowanie zasad łączenia interesów obywateli zamieszkujących i działających na terenie Gminy Solec Kujawski z zasadami i potrzebami ochrony dziedzictwa
- nawiązanie w nowym budownictwie do lokalnych tradycji budowlanych, wykorzystanie nowych wzorców jednorodzinnej zabudowy, kontynuujących najlepsze tradycje budownictwa wiejskiego i miejskiego
- wspierania rozbudowa agroturystyki
- edukacja obecnych i przyszłych użytkowników w zakresie bieżącej pielęgnacji obiektów zabytkowych
- współpraca z organizacjami pożytku publicznego i instytucjami turystycznymi

Zagrożenia i bariery:

- antagonizmy pomiędzy władzami Torunia i Bydgoszczy - brak ścisłej współpracy i planowania

- niewystarczające środki budżetowe do realizacji planowanych inwestycji
- zwiększanie zadań własnych gminy bez wsparcia finansowego,
- nieuzyskanie dofinansowania zewnętrznego na planowane inwestycje
- ryzyko związane z przekształceniem się miasta w sypialnię Bydgoszczy i utrwaleniem tego wizerunku
- degradacja zabytków spowodowana niewłaściwym użytkowaniem, prowadzeniem prac bez konsultacji z urzędem ochrony zabytków, bądź brakiem użytkownika
- kryzys gospodarczy i związane z nim ograniczenie inwestycji
- emigracja młodego, wykształconego pokolenia
- narastająca konkurencja na regionalnym rynku turystycznym
- zagrożenie nieprzewidywalności warunków atmosferycznych
- działalność inwestycyjna w bliskim sąsiedztwie obiektów zabytkowych
- negatywne nastawienie części właścicieli do ochrony zabytków, postrzeganej nie jako szansa na zachowanie wspólnego dziedzictwa, a źródło represji i ograniczeń.

5. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE, PRIORYTETY I KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Strategicznym celem *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Solec Kujawski na lata 2022-2025* jest zachowanie dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenie gminy, które służyć powinno budowaniu i utrwalaniu poczucia tożsamości lokalnej społeczności, utrzymaniu ładu przestrzennego, rozwojowi turystyki oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Aby go osiągnąć należy podjąć działania priorytetowe, zapoczątkowując proces realizowany przez wiele lat, w konsekwencji których zabytki będą otaczane coraz lepszą opieką. W miarę postępów, działania winny być poddawane systematycznej weryfikacji, co pozwoli na realne dopasowanie do aktualnych możliwości finansowych i potrzeb właścicieli.

Urząd Miejski Solec Kujawski ze względu na ustawowy obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych, posiada instrumenty prawne umożliwiające budowanie i ugruntowanie świadomości społecznej względem ochrony i opieki nad lokalnym dziedzictwem kulturowym.

Ponadto poprzez prowadzone działania samorząd ma możliwość wskazywania kierunków rozwoju w stosunku do podmiotów prywatnych posiadających obiekty zabytkowe i kreowania polityki promocyjnej budującej wizerunek i prestiż Gminy Solec Kujawski jako miejsca atrakcyjnego turystycznie nasyconego bogactwem zachowanych elementów kulturowych, o indywidualnym i unikatowym charakterze. Wobec powyższego objęcie, ze strony Urzędu Miejskiego Solec Kujawski, należyłą opieką zabytków, stanowi jeden z istotnych aspektów działalności lokalnego samorządu.

Powyższą politykę określa kolejny *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Solec Kujawski na lata 2022-2025*, dla realizacji którego priorytetowe jest osiągnięcie celów określonych w art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami.

Na potrzeby Programu określone zostały trzy podstawowe priorytety, określone w poprzednio obowiązującym *Gminnym programie opieki nad zabytkami dla Gminy Solec Kujawski na lata 2022-2025*, które poprzez wytyczone w ich ramach kierunki działań oraz wskazane do realizacji zadania, w całości wypełniają ustawowe cele dla opracowywania gminnych programów opieki nad zabytkami.

- Priorytet I.

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Solec Kujawski

- Priorytet II.

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- Priorytet III.

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja, służące budowaniu tożsamości

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Solec Kujawski

Kierunki działań	Zadania	Czas realizacji
<p>Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przestrzeganie podstawowych wymogów estetyki w stosunku do zabytkowych obiektów i zespołów, ze szczególnym uwzględnieniem zasad konserwatorskich dotyczących umieszczania reklam, kolorystyki elewacji oraz poprzez działania niskonakładowe jak: bieżąca konserwacja, uporządkowanie obejścia, urządzenie zieleni, wymiana nieestetycznych współczesnych ogrodzeń ▪ Prowadzenie w pierwszej kolejności prac zabezpieczających i powstrzymujących proces destrukcji, remontowanie zgodnie z wymogami konserwatorskimi, preferowanie działań zabezpieczających autentyczną substancję zabytkową ▪ Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów) ▪ Opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość działań planu remontów obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych ▪ Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy 	<p>2022-2025</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ W przypadku pojawienia się potrzeby i możliwości, wprowadzenie zmiany sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji ▪ Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: parkach, cmentarzach, a w szczególności na obszarach nieczynnych cmentarzy ewangelickich poprzez m.in.: oczyszczenie z drobniejszych krzewów i drzew, ustabilizowanie pomników na gruncie, złożenia rozbitych pomników (w miarę zachowanych elementów), a także wyraźne oznaczenie cmentarzy w terenie ▪ Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach niebędących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na ww. prace przy zabytkach ruchomych i nieruchomych ujętych w rejestrze zabytków oraz w gminnej ewidencji zabytków ▪ Rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych przemysłowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji ▪ Reagowanie samorządu na brak należytej dbałości właścicieli o bieżące utrzymanie zabytków, w konsekwencji prowadzące do uszkodzeń i zniszczeń 	
<p>Podjęmowanie działań zwiększających atrakcyjność</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych ▪ Wykorzystanie potencjału architektury zabytkowej, 	<p>2022-2025</p>

zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne	<p>historycznych nekropolii i terenów zielonych do utworzenia kulturowej oferty turystycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Utworzenie większej ilości tras rowerowych wzdłuż obszarów o wartościach kulturowych ▪ Lepsza identyfikacja zabytków i oznakowanie cennych założeń historycznych ▪ Ekspozycja najcenniejszych obiektów o wartości historycznej, w tym wykonanie iluminacji i podświetlenie najciekawszych zabytków 	
Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja pokazów, warsztatów i imprez kulturalnych związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego ▪ Prowadzenie działań o charakterze wystawienniczym ▪ Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach, oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach, jako jedna z możliwych form ratowania budynków niedoinwestowanych, niszczących i ginących 	2022-2025

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego		
Kierunki działań	Zadania	Czas realizacji
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sukcesywne opracowywanie i wdrażanie zapisów programów rewitalizacji, studiów widokowo-krajobrazowych, studiów historyczno-urbanistycznych i ruralistycznych, katalogów typów zabudowy regionalnej i detalu 	2022-2025

<p>przyrodniczego</p>	<p>architektonicznego w realizacji zagospodarowania przestrzennego gminy (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji oraz w kwestii ochrony stanowisk archeologicznych) ▪ Staranne planowanie przestrzenne miasta i wsi, respektujące wartości układu urbanistycznego i układów ruralistycznych (Chrośna, Otorowo, Przyłubie) ▪ Nawiązanie w nowej architekturze do lokalnych wzorów i materiałów oraz konsekwentnego egzekwowania praw w tym zakresie poprzez np. opracowanie (z wykorzystaniem wsparcia specjalistów, Narodowego Instytutu Dziedzictwa oddział terenowy w Toruniu oraz we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków) wzornika i katalogu tradycyjnego budownictwa obejmującego również detal architektoniczny jako instrumentu pomocniczego dla lokalnych architektów i inżynierów w projektowaniu nowej zabudowy nawiązującej do lokalnych tradycji 	
<p>Ochrona układów ruralistycznych na obszarach</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ○ ochronę historycznie ukształtowanego układu 	<p>2022-2025</p>

<p>wiejskich</p>	<p>dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącą jego zabudowę ○ wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk ○ zwiększanie świadomości mieszkańców w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego poprzez np. edukację i wsparcie merytoryczne 	
<p>Intensyfikacja ochrony i opieki nad zabytkami gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwinięcie w Gminie systemu monitorowania ochrony i opieki nad zabytkami, m.in. poprzez ustalenie i opisanie procesu oraz powołanie zespołów na rzecz budowania i koordynowania współpracy pomiędzy samorządem terytorialnym, właścicielami, partnerami lokalnymi z organizacji pozarządowych, gospodarczych i przedstawicielami mieszkańców ▪ Wspieranie działań związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych m. in. poprzez monitorowanie stanu dziedzictwa i jego zagrożeń wykorzystując do tego celu: m.in. straż, jednostki organizacyjne gminy, a także udzielanie wsparcia finansowego (w miarę posiadanych środków) montażu instalacji 	

	<p>przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom w obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków z terenu Gminy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Coroczna aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych 	
--	--	--

Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Kierunki działań	Zadania	Czas realizacji
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy ▪ Utworzenie gminnego systemu informacji i promocji środowiska kulturowego ▪ Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego ▪ Publikacja materiałów i wspieranie wydawnictw dotyczących dziedzictwa kulturowego Gminy (zabytków, miejsc pamięci, walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz historii miejscowości leżących na terenie Gminy) w formie np. broszur, ulotek, filmów, folderów. 	2022-2025
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Współorganizacja oraz wsparcie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, a także udział w nich pracowników Urzędu 	2022-2025

<p>Edukacja społeczna i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym i jego ochronie</p>	<p>Miejskiego zaangażowanych w sferę ochrony dziedzictwa kulturowego</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych ▪ Pielęgnowanie (ochrona) tożsamości kulturowej regionu, wzmacnianie procesów integracyjnych w społeczności lokalnej ▪ Utrwalenie w świadomości społecznej tzw. tradycji miejsca, lokalizacji nieistniejących obiektów o znaczeniu dla historii regionu ▪ Używanie i stosowanie (także w stosunku do nowopowstających zespołów zabudowy) historycznych nazw miejscowości – przysiółków, historycznych nazw ulic itp., inicjowanie nowego nazewnictwa lub zmian w istniejącym nazewnictwie, promujących lokalną historię i lokalne tradycje ▪ Oznakowanie obiektów zabytkowych i mających wartość historyczną tablicami informacyjnymi ▪ Upamiętnianie i utrwalanie w pamięci mieszkańców, zwłaszcza młodego pokolenia ważnych wydarzeń historycznych, wybitnych postaci związanych z regionem itp., poprzez działalność wydawniczą (regionalia), prowadzenie lekcji nt. przeszłości kultury regionu, organizowanie okazjonalnych wystaw i ekspozycji ▪ Wsparcie działalności Kół Gospodyń Wiejskich, 	
---	---	--

	<p>promujących kulturę i sztukę regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Czerpanie z doświadczeń i wiedzy mieszkańców celem promocji regionu i wsparcia dziedzictwa kulturowego ▪ Włączenie edukacji o zabytkach, opiece nad nimi i tradycjach regionu do programów nauczania i innych form pracy z uczniem (konkursy, imprezy) ▪ Wsparcie w udostępnianiu obiektów historycznych dla celów turystycznych i promocyjnych. 	
<p>Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowej bazy danych) ▪ Prowadzenie i wspieranie działań dokumentujących dziedzictwo kulturowe gminy (w tym: badania archeologiczne, kwerendy w archiwach) ▪ Poszerzanie informacji o kulturze regionu 	2022-2025
<p>Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opracowanie szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych, wodnych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego ▪ Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu 	2022-2025

	<p>i rozwojowi turystyki kulturowej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy ▪ Współpraca z organizacjami turystycznymi w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów Gminy oraz rozwinięcia informacji turystycznej, zarówno wśród mieszkańców, jak i turystów. 	
<p>Wykorzystanie zasobu zabytków dla rozwoju Gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przeciwdziałanie niedostatecznej roli dziedzictwa kulturowego w lokalnej polityce w tym budowaniu tożsamości i więzi społecznych, rozwoju gospodarczego opartego na innowacyjności oraz przedsiębiorczości lokalnej i wykorzystującego różnorodność kulturową jako czynnik konkurencyjności ▪ Wspieranie i promocja partnerstwa publiczno-prywatnego służącego funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej ▪ Prowadzenie aktywnego marketingu dziedzictwa kulturowego, m.in. we współpracy z NGO i przy wykorzystaniu programów grantowych Gminy 	

6. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawowa realizacja Programu odbywać się będzie poprzez:

- A.** Ścisłą współpracę władz samorządowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Narodowym Instytutem Dziedzictwa oraz właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych, parafiami, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi
- B.** Działania własne władz samorządowych
 - 1. Prawne – problematyka zachowania dziedzictwa kulturowego zostanie uwzględniona przez władze gminy przy uchwalaniu przepisów prawa miejscowego
 - 2. Programowe – realizacja projektów i programów regionalnych
- C.** Działania w ramach programów dofinansowywanych z funduszy Unii Europejskiej i innych funduszy zewnętrznych

Realizację Programu można podzielić na dwa elementy:

- 1. system zarządzania
- 2. system monitoringu i ewaluacji.

Oba systemy wdrażania są ze sobą spójne i wzajemnie zależne, co oznacza niemożność realizacji założeń Programu bez któregośkolwiek z tych elementów.

System zarządzania Programem tworzą trzy jednostki. Są to:

- Rada Miejska w Solcu Kujawskim – uchwała Program oraz przyjmuje sprawozdania w okresach dwuletnich
- Burmistrz Solca Kujawskiego – odpowiada za przygotowanie i nadzoruje realizację Programu
- Urząd Miejski w Solcu Kujawskim i jednostki organizacyjne Gminy – odpowiadają za bieżącą realizację zadań Programu.

Można wykorzystać kilka rozwiązań wzmacniających skuteczność powyższego systemu:

- Wzmocnienie kadrowe Urzędu Miejskiego w Solcu Kujawskim w zakresie specjalistów skoncentrowanych na profesjonalizacji realizacji zadań Programu.
- Wzmocnienie skoordynowanej współpracy pomiędzy Gminą a Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Bydgoszczy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami na terenie Gminy wraz z perspektywą długofalową określenia ram porozumienia na mocy art. 96 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Solca Kujawskiego monitoruje realizację *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Solec Kujawski*, ponadto przedstawia co dwa lata Radzie Miejskiej w Solcu Kujawskim sprawozdanie z realizacji Programu.

Kolejny *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Solec Kujawski* zostanie opracowany po czterech latach od przyjęcia go przez Radę Miejską Solec Kujawski.

7. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

- Kwota wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami
- Ilość przeprowadzonych prac porządkowych na cmentarzach (w szczególności tych nieczynnych)
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom
- Informacje o wprowadzeniu iluminacji zabytkowych obiektów
- Informacje o uregulowaniu kwestii reklam i estetyki w układach ruralistycznych
- Inne

W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- Liczba przyjętych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

- Liczba obiektów objętych ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków bądź włączenie do gminnej ewidencji zabytków
- Informacja o opracowanym wzorniku i katalogu tradycyjnego budownictwa obejmującego również detal architektoniczny
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Inne

W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

- Liczba udostępnionych informatorów o zabytkach oraz dane o wprowadzaniu informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy oraz o opracowaniu mapy zabytków gminy
- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe)
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych
- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników)
- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego
- Liczba inicjatyw indywidualnych i społecznych wspieranych przez Gminę związanych z opieką nad dziedzictwem niematerialnym Gminy
- Inne

8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót

budowlanych spoczywa na jego właścicielu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych robót jest jej zadaniem własnym. Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach mogą ubiegać się o ich dofinansowanie z następujących środków:

8.1. Dotacje

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź, posiadaczem zabytku lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

W przypadku refundacji kosztów prac, wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu. Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz prac przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, które mogą zostać objęte dotacją:

- a) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- b) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- c) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- d) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- e) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego,

- f) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza,
- g) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- h) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- i) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- j) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- k) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- l) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- m) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- n) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- o) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- p) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru,
- r) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący miasta, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Udzielane są w celu poprawy stanu zachowania zabytków poprzez ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Kwalifikują się prace prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, realizowane bez udziału środków europejskich. Planowane w roku udzielenia dotacji lub prowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja). Uprawnionymi wnioskodawcami są jednostki posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego. Zasady udzielania dotacji: - dofinansowanie może obejmować jedynie nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone do wysokości 50 % nakładów koniecznych. W wyjątkowych wypadkach (wyjątkowa wartość historyczna, artystyczna lub naukowa obiektu, wymagane przeprowadzenie złożonych technologicznie robót, stan zachowania zabytku wymaga natychmiastowej interwencji) dofinansowanie może stanowić 100 % wartości robót.

Dotacje gminne

Zgodnie z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków jest również możliwością jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Dotacje wojewódzkie i powiatowe

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków

i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwacje obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom Dz.U. 1950 nr 9 poz. 87 z późn. zm. oraz § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacją mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczające obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej. W szczególnych przypadkach dotację można przeznaczyć na konserwację ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych oraz stałych elementów wystroju wewnątrz (dzwony, ołtarze, polichromie, posadzki).

8.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki z budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Program *Ochrona zabytków*

Program ten stanowi kontynuację finansowania w ubiegłych latach. Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Kluczowe do realizacji programu są zadania zmierzające do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do programu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków

europejskich. O dotację mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (samorządowe jednostki kultury, kościoły, związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe). Finansowanie odbywa się w formie udzielenia dotacji lub refundacji w okresie trzech lat od przeprowadzenia prac przy zabytku, przy czym możliwe jest, jednakże tylko w szczególnych przypadkach, uzyskanie całkowitego dofinansowania.

Program *Wspieranie działań muzealnych*

Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych. Premiowane będą projekty kompleksowe, nowatorskie, o wysokich wartościach merytorycznych i umiejętnie wykorzystanych elementach multimedialnych. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie zadań w zakresie: organizacji czasowych wystaw muzealnych; modernizacji i tworzenia stałych wystaw muzealnych; publikacji katalogów do wystaw muzealnych; konserwacji muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego; a także doposażenia pracowni konserwatorskich. Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Program *Kultura ludowa i tradycyjna*

Celem programu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania. Dotacje przeznaczone są na działania o charakterze edukacyjnym, w tym warsztaty, kursy i seminaria dotyczące szeroko pojętej kultury tradycyjnej, a także działania popularyzujące unikalne i żywe elementy kultur tradycyjnych, zadania artystyczne i użytkowe o charakterze interdyscyplinarnym i międzyśrodowiskowym oraz na prowadzenie szkolenia przez „mistrza” w zakresie różnych dziedzin niematerialnego

dziedzictwa kulturowego. Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program Ochrona zabytków archeologicznych

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

Program ma dwa cele szczegółowe:

- Pierwszym jest wzmocnienie instrumentów ochrony konserwatorskiej zasobu dziedzictwa archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków poprzez lepsze rozpoznanie, analizę i dokumentację stanowisk archeologicznych z wykorzystaniem nowoczesnych metod badawczych, które dają szansę na weryfikację ustaleń naukowych z ograniczeniem do minimum działań destrukcyjnych
- Drugim celem szczegółowym Programu jest wspieranie działań mających na celu opracowanie i upowszechnienie wyników zakończonych, często jeszcze w XX w., badań archeologicznych, które nie zostały dotychczas wprowadzone do obiegu naukowego

Szczegółowe cele Programu będą realizowane poprzez dwie kategorie zadań:

- weryfikacja zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, w przypadku których ustalenia co do lokalizacji, zasięgu, chronologii i/lub funkcji nie mają wystarczających podstaw naukowych, zwłaszcza tych nieposiadających własnej formy terenowej
- opracowanie i publikacja książkowa wyników badań archeologicznych, zwłaszcza tych zakończonych przed 2000 r.

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe i państwowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne uczelnie akademickie oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program *Miejsca pamięci i trwale upamiętnienia w kraju*

Celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. Premiowane będą również działania związane z upowszechnianiem wiedzy na temat miejsc, faktów i postaci związanych z walką i męczeństwem.

Promowane jest:

- podkreślenie prestiżu miejsca pamięci/trwałego upamiętnienia
- nadanie lub przywrócenie odpowiedniego wyrazu
- zaangażowanie w opiekę nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami jak największej liczby różnych podmiotów
- zapewnienie jak najlepszej dostępności miejsca/trwałego upamiętnienia
- tworzenie nowych trwałych upamiętnień w miejscach, gdzie ich obecność jest uzasadniona interesem społecznym
- twórcze zastosowanie nowoczesnych metod badań, edukacji i promocji do ochrony dziedzictwa narodowego
- stosowanie rozwiązań prawnych sprzyjających lepszej opiece nad miejscami pamięci/trwałym upamiętnieniami (uwzględnienie miejsca pamięci, jego ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, czy objęcie go inną formą ochrony prawnej)

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, publiczne i niepubliczne uczelnie, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, a także podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program *Groby i cmentarze wojenne w kraju*

Celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń.

Celem programu jest otoczenie grobów i cmentarzy wojennych w kraju opieką polegającą na:

- prowadzeniu robót budowlanych, prac remontowych, konserwatorskich i restauratorskich
- zabezpieczeniu i utrzymaniu w jak najlepszym stanie
- prowadzeniu badań archeologicznych i prac poszukiwawczych
- prowadzeniu prac związanych z urządzeniem grobu/kwatery/cmentarza wojennego; dokumentowaniu i prowadzeniu badań naukowych
- popularyzowaniu i upowszechnianiu wiedzy

Promowane jest:

- obejmowanie opieką obiektów, których stan zachowania wymaga podjęcia niezwłocznego działania
- opieka nad grobami i cmentarzami wojennymi o wyjątkowej wartości historycznej
- nadanie lub przywrócenie odpowiedniej rangi obiektom grobownictwa wojennego
- wykorzystanie nowoczesnych metod badań, edukacji i promocji
- zaangażowanie w opiekę nad grobami i cmentarzami wojennymi jak największej liczby różnych podmiotów
- stosowanie, w ramach obowiązujących przepisów prawa, rozwiązań sprzyjających lepszej ochronie prawnej grobów i cmentarzy wojennych

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, publiczne i niepubliczne uczelnie oraz kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program *Kultura cyfrowa*

Celem programu jest udostępnianie i umożliwianie ponownego wykorzystywania zasobów cyfrowych do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych i naukowych, uwzględniające opracowanie i digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego.

Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez MKiDN, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, a także podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program Infrastruktura domów kultury

Celem programu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury.

Do składania wniosków uprawnione są domy kultury, ośrodki kultury oraz centra kultury i sztuki posiadające status samorządowej instytucji kultury, biblioteki posiadające status samorządowej instytucji kultury, w skład których wchodzi domy kultury, ośrodki kultury lub centra kultury i sztuki oraz jednostki samorządu terytorialnego.

8.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania, jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Program Operacyjny *Infrastruktura i Środowisko* 2021-2027 - Priorytet VIII „Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury”

W ramach tego priorytetu, możliwa jest ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego. Realizowane inwestycje będą miały na celu efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w osiąganiu korzyści społecznych

i gospodarczych, zarówno w wymiarze krajowym, jak regionalnym i lokalnym. W ramach priorytetu możliwe są działania:

- Działanie 8.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
- Działanie 8.2 Ochrona zabytków.

Wsparcie będzie dotyczyło prac związanych z renowacją, konserwacją, rewaloryzacją i restauracją obiektów zabytkowych (i ich zespołów), jak również przebudowy i rozbudowy obiektów zabytkowych. Możliwy będzie również m.in. zakup urządzeń chroniących obiekt przed kradzieżą i zniszczeniem, a także zakup wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej.

Możliwe jest również korzystanie ze środków z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowiska na lata 2014-2020 w okresie do wyczerpania środków.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2027

Regionalny Program Operacyjny jest istotnym elementem realizacji polityki spójności w Polsce ukierunkowanej na umacnianie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionalnej oraz budowanie potencjału regionalnych przedsiębiorstw. Uchwałą nr 26/1163/19 Zarządu Województwa kujawsko-pomorskiego z dnia 3 lipca 2019 r. przyjęto projekt założeń Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2027. Określono pięć celów szczegółowych główne typy projektów, które będą realizowane w ramach tego celu. W ramach **celu 5. Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych** zaplanowano m.in.: następujące działania:

- konserwacja muzealiów, starodruków, archiwaliów, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych wraz z dostosowaniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów i ich zabezpieczenia oraz zakupem wyposażenia,
- prace restauratorskie i konserwatorskie budynków zabytkowych i o znaczeniu historycznym oraz obiektów przynależnych do szlaków kulturowych (wraz z otoczeniem)
- adaptacja budynków, budowli i innych obiektów o znaczeniu historycznym wraz z otoczeniem w celu nadania lub rozwinięcia ich funkcji kulturalnych lub turystycznych,

- odbudowa, budowa, remont i wyposażenie obiektów dziedzictwa naturalnego wraz z wyposażeniem oraz budowa lub remont towarzyszącej infrastruktury oraz zagospodarowanie terenów wokół obiektów dziedzictwa naturalnego,
- kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych wraz z małą architekturą i infrastrukturą towarzyszącą w ramach układów urbanistycznych wpisanych do ewidencji lub rejestru zabytków – typ projektu po raz pierwszy planowany do realizacji w latach 2021-2027
- budowa, rozbudowa (wraz z wyposażeniem) oraz rozwój i funkcjonowanie instytucji kultury,
- prezentacja zabytkowych oraz współczesnych kolekcji i zbiorów, w szczególności wystawy typ projektu po raz pierwszy planowany do realizacji w latach 2021-2027
- wsparcie miejsc promocji kultury (wsparcie infrastruktury na cele organizacji wydarzeń kulturalnych, tj. festiwali, wystaw, wydawnictw itp.)
- dokumentowanie, zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa niematerialnego
- projekty dotyczące rozwoju czytelnictwa typ projektu po raz pierwszy planowany do realizacji w latach 2021-2027
- organizacja wydarzeń kulturalnych i artystycznych i interdyscyplinarnych
- remont, przebudowa, rozbudowa , adaptacja, wyposażenie istniejących zdegradowanych budynków, obiektów (w tym zabytkowych) w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych lub rekreacyjnych wraz z termomodernizacją budynków
- roboty budowlane, restauratorskie i konserwatorskie obiektów zabytkowych znajdujących się w rejestrze zabytków (w tym termomodernizacja), obiektów położonych w strefie ochrony konserwatorskiej - wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem - typ projektu po raz pierwszy planowany do realizacji w latach 2021-2027

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2021- 2027

Istnieją trzy typy programów: transgraniczne, transnarodowe i międzyregionalne na 2021-2027. Zasadniczą różnicą ww. programów jest zakres terytorialny, w ramach którego można

realizować wspólne przedsięwzięcia: - obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży; - duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej; - wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć m.in. kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i Norweski Mechanizm Finansowy 2014-2021

Mechanizm Finansowy EOG, obok funduszy strukturalnych, stanowi największe źródło zewnętrznego finansowania kultury w Polsce. Środki przeznaczone przez trzy kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Norwegię, Islandię i Liechtenstein, aktywnie wspierają działania między innymi z zakresu kultury. Środki nowej perspektywy - III edycja Mechanizmu Finansowego EOG (2014-2021) uruchomione zostały w 2016 r., a programy będą wdrażane do 2024 r. Program będzie opierać się na dwóch działaniach:

- zarządzanie dziedzictwem kulturowym
 - Celem działania jest poprawa zarządzania dziedzictwem kulturowym poprzez stworzenie odpowiednich warunków do prowadzenia działalności kulturalnej, zarówno w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego, jak również w zakresie infrastruktury kulturalnej
 - Poddziałanie 1.1: Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego. W jego ramach możliwa jest ochrona, konserwacja, i/lub rozbudowa zabytków nieruchomych z ich otoczeniem na potrzeby działalności kulturalnej, a także ochrona zabytkowych ogrodów i parków,

- Poddziałanie 1.2: Innowacyjne wykorzystanie infrastruktury do prezentacji dziedzictwa kulturowego. W jego ramach możliwa jest budowa, rozbudowa i remont infrastruktury kulturalnej.
- współpraca kulturalna
 - Celem działania jest rozwój współpracy kulturalnej pomiędzy twórcami i uczestnikami życia kulturalnego oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy polskimi instytucjami a instytucjami z Norwegii, Islandii i Lichtensteinu.

Dofinansowanie może sięgnąć 85% kosztów kwalifikowanych, w zależności od rodzaju beneficjenta. W związku z tym, że dokumenty programowe i kryteria przyznawania dotacji ulegają drobnym zmianom w każdym roku budżetowym, należy korzystać z aktualnie obowiązujących dokumentów.

9. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Realizacja celów zawartych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Solec Kujawski realizowana będzie poprzez:

- Współpracę władz Gminy Solec Kujawski z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Urzędem Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz władzami kościelnymi w oparciu o porozumienia i umowy;
- Wykorzystanie instrumentów finansowych w postaci dotacji;
- Projekty, programy lokalne;
- Inicjatywy własne Gminy Solec Kujawski.

Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Solec Kujawski zakłada się:

- ochronę wartości zasobów dziedzictwa kulturowego;

- aktualizację rejestru zabytków oraz stworzenie realnego programu ochrony dóbr kultury

Przy obiektach zabytkowych, stanowiących własność gminy planuje się następujące działania w zakresie prac remontowo-konserwatorskich:

- 23 Stycznia 7 budynek Urzędu Miejskiego – bieżące utrzymanie
- 23 stycznia 13 – planowane prace remontowe elewacji
- Plac Jana Pawła II 4 – bieżące utrzymanie
- Plac Jana Pawła II - poprawa ładu przestrzennego na obszarze rewitalizacji, w tym m.in. termomodernizacja i odrestaurowanie budynków na Placu Jana Pawła II
- Kościuszki 12 - bieżące utrzymanie
- Osiedle Robotnicze - zagospodarowanie zdegradowanych obszarów miasta Solec Kujawski – Osiedle Robotnicza
- ul. Toruńska 8 - stworzenie strefy rekreacji i wypoczynku w ramach obszaru rewitalizacji przy Placu Jana Pawła II ul. Toruńska 8 – Skwer gen. A. Hedy – Szarego.

10. ANEKSY

10.1. ANEKS NR 1 Gminna ewidencja zabytków Gminy Solec Kujawski – Zabytki Nieruchome

Obiekty ułożone są w kolejności: Miasto Solec Kujawski, następnie alfabetycznie miejscowościami z terenu Gminy Solec Kujawski.

Miasto Solec Kujawski

Lp.	ulica	nr	obiekt	datowanie	formy ochrony
1			Układ urbanistyczny	2. połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
2	23 Stycznia	1	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
3	23 Stycznia	2	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
4	23 Stycznia	6	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
5	23 Stycznia	7	Magistrat obecnie siedziba Urzędu Miasta	1890 r.	Gminna ewidencja zabytków
6	23 Stycznia	11	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
7	23 Stycznia	12	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
8	23 Stycznia	13	Zespół domu, ob. Szkoła Muzyczna	XIX/XX w.	Rejestr zabytków nr A/844 z dnia 18.12.1998 r.
9	23 Stycznia	13	Zespół domu, ob. Szkoła Muzyczna: Ogrodzenie	XIX/XX w.	Rejestr zabytków nr A/844 z dnia 18.12.1998 r.
10	23 Stycznia	15	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
11	23 Stycznia	18	Dom	2 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
12	23 Stycznia	22	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
13	23 Stycznia	28	Dom	1910 r.	Gminna ewidencja zabytków
14	23 Stycznia	30	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków

15	23 Stycznia	32	Leśniczówka obecnie dom	1905 r.	Gminna ewidencja zabytków
16	23 Stycznia		Kościół parafialny p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika	1911-1912 r.	Rejestr zabytków nr A/48 z dnia 05.04.2002 r.
17	23 Stycznia	5	Zespół kościoła św. Stanisława: Plebania	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
18	23 Stycznia	5	Zespół kościoła św. Stanisława: Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
19	23 Stycznia		Cmentarz rzym.-kat. parafii p.w. św. Stanisława Kostki	około 1870 r.	rejestr zabytków nr A/1135 z dnia 07.03.1989 r.
20	29 Listopada	9	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
21	29 Listopada	14	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
22	Bydgoska	2	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
23	Bydgoska	3	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
24	Bydgoska	5	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
25	Bydgoska	7	Dom	1910 r.	Gminna ewidencja zabytków
26	Bydgoska	8	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
27	Bydgoska	10	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
28	Bydgoska	13	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
29	Bydgoska	14	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
30	Bydgoska	15	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
31	Bydgoska	16	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
32	Bydgoska	18	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
33	Bydgoska	22	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
34	Bydgoska	23	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
35	Bydgoska	25	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
36	Bydgoska		Kościół ewangelicki, ob. rzymsko-katolicki parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa	184-1847, 1894	Rejestr zabytków nr A/1614 z dnia 30.05.2012 r.

37	Bydgoska		Kościół ewangelicki, ob. rzymsko-katolicki parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa : Północny odcinek ogrodzenia z bramą i dwiema furtkami	około 1894 r.	Rejestr zabytków nr A/1614 z dnia 30.05.2012 r.
38	Dworcowa		Zespół dworca: Dworzec	1898 r.	Gminna ewidencja zabytków
39	Dworcowa		Zespół dworca: Wieża ciśnień	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
40	Dworcowa		Zespół dworca: Nastawnia Sk-1	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
41	Dworcowa	1	Budynek wielorodzinny z budynkiem gospodarczym	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
42	Garbary	2	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
43	Garbary	7	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
44	Jana Pawła II	1	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
45	Jana Pawła II	1a	Dom	1902 r.	Gminna ewidencja zabytków
46	Jana Pawła II	3	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
47	Jana Pawła II	4	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
48	Jana Pawła II	7	Dom	2 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
49	Jana Pawła II	8	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
50	Jana Pawła II	9	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
51	Jana Pawła II	12	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
52	Tadeusza Kościuszki	1	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
53	Tadeusza Kościuszki	4	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
54	Tadeusza Kościuszki	7	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
55	Tadeusza Kościuszki	12	Szkoła	1873-1874	Gminna ewidencja zabytków
56	Tadeusza Kościuszki	13	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
57	Tadeusza Kościuszki	15	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
58	Tadeusza Kościuszki	22	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków

59	Tadeusza Kościuszki	24	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
60	Tadeusza Kościuszki	26	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
61	Kujawska	7	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
62	Leśna	62	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
63	Lipowa	9	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
64	Mickiewicza A.	6	Gazownia miejska, obecnie dom	1907 r.	Gminna ewidencja zabytków
65	Piastów	4	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
66	Piastów	7	Rzeźnia	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
67	Piastów	11	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
68	Piastów	11a	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
69	Powstańców		Budynki przemysłowe na terenie dawnej fabryki	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
70	Powstańców	7	Solbus	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
71	Powstańców	9	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
72	Powstańców/ Robotnicza		Cmentarz ewangelicki	1. połowa XX w. (?)	Gminna ewidencja zabytków
73	Powstańców/ Robotnicza		Cmentarz ewangelicki	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
74	Powstańców/ Robotnicza		Cmentarz ewangelicki	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
75	Robotnicza	1	Dom wielorodzinny	lata 40 XX w.	Gminna ewidencja zabytków
76	Robotnicza	2	Dom wielorodzinny	lata 40 XX w.	Gminna ewidencja zabytków
77	Robotnicza	3	Dom wielorodzinny	lata 40 XX w.	Gminna ewidencja zabytków
78	Robotnicza	4	Dom wielorodzinny	lata 40 XX w.	Gminna ewidencja zabytków
79	Robotnicza	5	Dom wielorodzinny	lata 40 XX w.	Gminna ewidencja zabytków
80	Robotnicza	9	Dom wielorodzinny	lata 40 XX w.	Gminna ewidencja zabytków
81	Robotnicza		Robotnicza piwnica ziemianka	lata 40 XX w.	Gminna ewidencja zabytków
82	ks. Piotra Skargi		Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki	lata 20 XX w.	Gminna ewidencja zabytków

83	ks. Piotra Skargi		Kaplica cmentarna	2. ćwierć XX w.	Gminna ewidencja zabytków
84	Sportowa		Strzelnica	1903 r.	Gminna ewidencja zabytków
85	Tartaczna	12	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
86	Tartaczna	19	Dom	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
87	Tartaczna	20	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
88	Tartaczna	23	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
89	Tartaczna	24	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
90	Tartaczna	26	Dom	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
91	Tartaczna	27a	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
92	Tartaczna	35	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
93	Toruńska	1	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
94	Toruńska	2	Dom	1896 r.	Gminna ewidencja zabytków
95	Toruńska	8	Willa Anna	1911 r.	Gminna ewidencja zabytków
96	Toruńska	12	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
97	Toruńska	14	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
98	Toruńska	15	Komisariat	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
99	Toruńska	16	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
100	Toruńska	17	Dom	1900 r.	Gminna ewidencja zabytków
101	Toruńska	19	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
102	Toruńska	21	Dom	1900 r.	Gminna ewidencja zabytków
103	Toruńska	26	Dom	1887 r.	Gminna ewidencja zabytków
104	Toruńska	28	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
105	Toruńska	34	Dom	1930 r.	Gminna ewidencja zabytków
106	Toruńska	42	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
107	Toruńska	56	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków

108	Toruńska	58	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
109	Toruńska	68	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
110	Toruńska	70	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
111	Toruńska	80	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
112	Toruńska	82a	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
113	Toruńska	82b	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
114	Toruńska	84	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
115	Toruńska	90	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
116	Toruńska	przy nr 46	Cmentarz żydowski	1876 r.	Gminna ewidencja zabytków
117	Toruńska	przy nr 41D	Cmentarz ewangelicki	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
118	Toruńska	przy nr 46	Cmentarz ewangelicki	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
119	Wolności	2	Dawna Poczta	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
120	Wolności	3	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
121	Wolności	7	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków

Gmina Solec Kujawski

Lp.	Miejscowość	ulica/ miejscowość	nr	obiekt	datowanie	formy ochrony
1	Chrośna			Układ ruralistyczny	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
2	Chrośna			Kapliczka	2 ćw. XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
3	Chrośna			Krzyż	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
4	Chrośna		13	Szkoła	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
5	Chrośna		5	Zagroda: Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
6	Chrośna		5	Zagroda: Obora	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
7	Chrośna		5	Zagroda: Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków

8	Chrośna		6	Zespół dworski: Rządówka	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
9	Chrośna		7	Zespół dworski: Dwór	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
10	Chrośna		7	Zespół dworski: Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
11	Chrośna			Zespół dworski: Park ?	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
12	Chrośna		9	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
13	Chrośna		15	Dom	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
14	Chrośna		23	Dom	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
15	Chrośna		31	Zespół leśniczówki: Leśniczówka	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
16	Chrośna		31	Zespół leśniczówki: Budynek gospodarczy	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
17	Chrośna			Cmentarz ewangelicki	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
18	Grodzyna	Przyłubie	41	Leśniczówka	1905 r.	Gminna ewidencja zabytków
19	Grodzyna	Przyłubie	41	Budynek gospodarczy przy leśniczówce	1905 r.	Gminna ewidencja zabytków
20	Jeziorce			Leśniczówka	1905 r.	Gminna ewidencja zabytków
21	Jeziorce			Obora przy leśniczówce	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
22	Kabat			Cmentarz ewangelicki	początek XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
23	Makowiska			Kapliczka	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
24	Makowiska		13	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
25	Otorowo			Układ ruralistyczny	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
26	Otorowo		8	Szkoła obecnie dom	około 1880 r.	Gminna ewidencja zabytków
27	Otorowo		8	Szkoła budynek gospodarczy	około 1900 r.	Gminna ewidencja zabytków
28	Otorowo		2	Zagroda: Budynek gospodarczy	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków

29	Otorowo		2	Zagroda: brama	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
30	Otorowo		4	Dom	2 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
31	Otorowo		5	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
32	Otorowo		5	Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
33	Otorowo		5	Stodoła	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
34	Otorowo		5	Brama	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
35	Otorowo		6	Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
36	Otorowo		7	Dom	1 połowa XX w.	Gminna ewidencja zabytków
37	Otorowo		11	Dom	1912 r.	Gminna ewidencja zabytków
38	Otorowo		przy nr 12	Spichlerz	2 połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
39	Otorowo		12	Dom	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
40	Otorowo		15	Dom	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
41	Otorowo		15	Budynek gospodarczy	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
42	Otorowo		19	Dom	1907 r.	Gminna ewidencja zabytków
43	Otorowo		21	Dom	około 1910 r.	Gminna ewidencja zabytków
44	Otorowo	Makowiska	5	Dom	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
45	Otorowo		22	Zespół młyna: Młyn	1943 r.	Gminna ewidencja zabytków
46	Otorowo		22	Zespół młyna: Dom	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
47	Otorowo		22	Zespół młyna: Spichlerz	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
48	Otorowo		20	Dawny spichlerz, obecnie dom	XVIII/XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
49	Otorowo		23	Dom	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
50	Otorowo		23	Urządzenie hydrotechniczne	około 1920 r.	Gminna ewidencja zabytków
51	Otorowo		przy nr 22	Cmentarz ewangelicki	połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
52	Otorowo		przy nr 8	Cmentarz ewangelicki	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków

53	Przyłubie			Układ ruralistyczny	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
54	Przyłubie			Kapliczka	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
55	Przyłubie		28	Szkoła obecnie dom	1901 r.	Gminna ewidencja zabytków
56	Przyłubie		43	Dom pracowników kolei	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
57	Przyłubie		44	Budynek gospodarczy przy domu kolejowym	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
58	Przyłubie		44	Dom pracowników kolei	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
59	Przyłubie		5	Dom	1869 r.	Gminna ewidencja zabytków
60	Przyłubie		8	Szkoła obecnie świetlica	1885 r.	Gminna ewidencja zabytków
61	Przyłubie		10	Dom	1874 r.	Gminna ewidencja zabytków
62	Przyłubie		11	Dom	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
63	Przyłubie		14	Dom	koniec XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
64	Przyłubie		20	Dom	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
65	Przyłubie		27	Zagroda: Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
66	Przyłubie		27	Zagroda: Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
67	Przyłubie		27	Zagroda: Ogrodzenie	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
68	Przyłubie		23	Zagroda: Dom	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
69	Przyłubie		23	Zagroda: Budynek gospodarczy	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
70	Przyłubie		23	Zagroda: Budynek gospodarczy	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
71	Przyłubie			Cmentarz ewangelicki (menonicki)	XIX w.	Gminna ewidencja zabytków
72	Przyłubie	Polskie		Cmentarz ewangelicki	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
73	Przyłubie	Jajtawy		Cmentarz ewangelicki	początek XIX w.	Gminna ewidencja zabytków

74	Rudy			Kapliczka	1 ćw. XX w.	Gminna ewidencja zabytków
75	Rudy		6	Zespół dworski: Budynek gospodarczy	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
76	Rudy		6	Zespół dworski: Ogrodzenie fragment	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
77	Rudy		6	Zespół dworski: Brama kuta	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
78	Rudy		6	Zespół dworski: Dwór	około 1910 r.	Gminna ewidencja zabytków
79	Rudy			Zespół dworski: Park (pozostałości)	XIX/XX w.	Gminna ewidencja zabytków
80	Rudy			Pozostałości młyna	początek XX w.	Gminna ewidencja zabytków
81	Wypaleniska			Cmentarz ewangelicki	połowa XIX w.	Gminna ewidencja zabytków

**10.2. ANEKS NR 2 Gminna ewidencja zabytków Gminy Solec Kujawski
– Stanowiska archeologiczne**

Lp.	Miejscowość	Nr w obrębie miejsc.	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
1	Chrośna	1	40-40	30	NOW	
2	Chrośna	2	40-40	31	NOW	
3	Chrośna	3	40-40	32	MEZ, HA/LAT, PSR/NOW	
4	Chrośna	4	40-40	33	NOW	
5	Chrośna	5	40-40	34	NOW	
6	Chrośna	6	40-40	35	KPL, NOW	
7	Chrośna	7	40-40	36	KPL, NOW	
8	Chrośna	8	40-39	18	NOW	
9	Chrośna	9	40-39	28	KPL	
10	Makowiska	1	39-39	14	PSR	
11	Makowiska	2	39-39	15	PSR/NOW	
12	Makowiska	3	39-39	16	PSR/NOW	
13	Makowiska	4	39-39	17	PSR/NOW	
14	Makowiska	5	39-39	18	NOW	
15	Makowiska	6	39-39	19	KŁ, PSR/NOW	
16	Makowiska	7	39-39	20	NOW	
17	Makowiska	8	39-39	21	NOW	
18	Makowiska	9	39-39	22	NOW	
19	Makowiska	10	39-39	23	WSR, PSR/NOW	
20	Makowiska	11	39-39	24	PSR/NOW	
21	Makowiska	12	39-39	25	NOW	
22	Makowiska	13	39-39	26	PSR/NOW	
23	Makowiska	14	39-39	27	PSR/NOW	
24	Makowiska	15	38-39	39	NOW	
25	Makowiska	16	38-39	37	KPL, PSR/NOW	
26	Makowiska	17	38-39	38	NOW	
27	Makowiska	18	38-39	36	NOW	
28	Makowiska	19	38-39	35	KAK	
29	Makowiska	20	38-39	34	NOW	
30	Makowiska	21	39-39	34	NOW - wieś	
31	Otorowo	1	38-39	40	KPL, WEB, NOW	
32	Otorowo	2	38-39	41	MEZ, KŁ, PRS/NOW	
33	Otorowo	3	38-39	42	MEZ	
34	Otorowo	4	38-39	43	MEZ, KL, PSR/NOW	
35	Otorowo	5	38-39	44	KŁ, OR, PSR/NOW	
36	Otorowo	6	38-39	45	KŁ, NOW	
37	Otorowo	7	39-39	13	PSR/NOW	

38	Otorowo	8	38-39	54	NOW	
39	Otorowo	9	38-39	53	NOW	
40	Otorowo	10	38-39	52	MEZ, PSR/NOW	
41	Otorowo	11	38-39	51	PSR/NOW	
42	Otorowo	12	38-39	50	PSR/NOW	
43	Otorowo	13	38-39	49	PSR/NOW	
44	Otorowo	14	38-39	48	EK, PSR/NOW	
45	Otorowo	15	38-39	47	NOW	
46	Otorowo	16	38-39	46	PSR/NOW	
47	Otorowo	17	38-39	57	KL, KP	
48	Otorowo	18	38-39	55	KŁ	
49	Otorowo	19	38-39	56	PSR/NOW	
50	Otorowo	20	38-39	58	PSR/NOW	
51	Otorowo	21	38-39	59	KP	
52	Otorowo	22	38-39	60	PSR/NOW	
53	Otorowo	23	38-39	61	PSR/NOW	
54	Otorowo	24	38-39	62	NOW	
55	Otorowo	25	38-39	63	PSR/NOW	
56	Przyłubie	1	39-40	36	NE	A
57	Przyłubie	2	39-40	33	NOW	
58	Przyłubie	3	39-40	34	NOW	
59	Przyłubie	4	39-40	35	NOW	
60	Przyłubie	5	39-40	39	? - nieokreślona	
61	Przyłubie	6	39-40	40	? - nieokreślona	
62	Przyłubie	7	39-40	41	? - nieokreślona	
63	Przyłubie	8	39-40	42	stanowisko strzeleckie 1939-1945	
64	Przyłubie	9	39-40	43	? - nieokreślona	
65	Przyłubie	10	40-40	23	NOW	
66	Przyłubie	11	40-40	16	NOW	
67	Przyłubie	12	39-41	19	? - nieokreślona	
68	Przyłubie	13	39-41	20	? - nieokreślona	
	Przyłubie	14				numer stanowiska pominięty w dokumentacji AZP
69	Przyłubie	15	40-40	28	MEZ, NESCH, NESCH/WEB, NOW	
70	Przyłubie	16	40-40	27	MEZ, KPL	
71	Przyłubie	17	40-40	26	NE, NOW	
72	Przyłubie	18	40-40	25	MEZ	
73	Przyłubie	19	40-40	24	MEZ	
74	Przyłubie	20	40-40	15	NOW	
75	Przyłubie	21	40-40	14	MEZ, NOW	
76	Przyłubie	22	40-40	22	NOW	
77	Przyłubie	23	40-40	21	MEZ	

78	Przyłubie	24	40-40	11	MEZ, HA/LAT, NOW	
79	Przyłubie	25	40-40	10	PLAT	
80	Przyłubie	26	40-40	7	KPL, NOW	
81	Przyłubie	27	40-40	6	HA/LAT	
82	Przyłubie	28	40-40	5	NE, PSR/NOW	
83	Przyłubie	29	40-40	8	NESCH/WEB, PSR/NOW	
84	Przyłubie	30	40-40	13	EK, PSR/NOW	
85	Przyłubie	31	40-40	9	MEZ, HA/LAT, PSR/NOW	
86	Przyłubie	32	40-40	12	KŁ, PSR/NOW	
87	Przyłubie	33	40-40	18	NESCH/WEB, NOW	
88	Przyłubie	34	40-40	19	HA/LAT	
89	Przyłubie	35	40-40	20	NESCH	
90	Przyłubie	36	40-40	17	NOW	
91	Przyłubie	37	40-40	2	MEZ, NOW	
92	Przyłubie	38	40-40	4	HA/LAT	
93	Przyłubie	39	40-40	29	NOW	
	Przyłubie	40				numer stanowiska pominięty w dokumentacji AZP
	Przyłubie	41				numer stanowiska pominięty w dokumentacji AZP
94	Przyłubie	42	40-40	1	MEZ, KPL	
95	Przyłubie	43	40-40	3	MEZ, KCSZ	
96	Przyłubie	44	40-40	37	NOW	
97	Przyłubie	45	40-40	38	NOW	
98	Przyłubie	46	40-40	39	EK, NOW	
99	Przyłubie	47	40-40	40	EK	
100	Przyłubie	48	40-40	41	NOW	
101	Przyłubie	49	39-41	1	NOW	
102	Przyłubie	50	39-41	2	NOW	
103	Przyłubie	51	39-41	3	PSR/NOW	
104	Przyłubie	52	39-41	4	NOW	
105	Przyłubie	53	39-41	5	NOW	
106	Przyłubie	54	39-41	6	NOW	
107	Przyłubie	55	39-41	7	NOW	
108	Przyłubie	56	39-41	8	HA/LAT, NOW	
109	Przyłubie	57	39-41	9	NOW	
110	Przyłubie	58	39-41	10	NOW	
111	Przyłubie	59	39-41	11	NOW	
112	Przyłubie	60	39-41	12	NOW	
113	Przyłubie	61	39-41	13	NOW	
114	Przyłubie	62	39-41	14	PSR/NOW	
115	Przyłubie	63	39-41	15	NOW	
116	Przyłubie	64	39-41	16	MEZ, PSR/NOW	

117	Przyłubie	65	39-41	17	EK, PSR/NOW	
118	Przyłubie	66	39-41	18	NESCH/WEB, PSR/NOW	
119	Przyłubie	67	39-40	37	? - nieokreślona	
120	Przyłubie	68	39-40	38	osada-wieś – nieokreślona?	
121	Solec Kujawski	1	38-40	32	NE	A
122	Solec Kujawski	2	38-40	33	KŁ	A
123	Solec Kujawski	3	38-40	34	PSR/NOW	A
124	Solec Kujawski	4	38-40	35	WSR/PSR	A
125	Solec Kujawski	5	38-40	36	KŁ	A
126	Solec Kujawski	6	39-40	14	KPL, PSR/NOW	A
127	Solec Kujawski	7	39-40	13	WEB, OR, PSR/NOW	A
128	Solec Kujawski	8	38-40	6	MEZ, OR, PSR/NOW	
129	Solec Kujawski	9	38-40	4	NOW	
130	Solec Kujawski	10	38-40	3	KŁ, PSR/NOW	
131	Solec Kujawski	11	38-40	2	NOW	
132	Solec Kujawski	12	38-40	1	EK	
133	Solec Kujawski	13	38-40	13	PSR/NOW	
134	Solec Kujawski	14	38-40	14	PSR/NOW	
135	Solec Kujawski	15	38-40	12	PSR/NOW	
136	Solec Kujawski	16	38-40	11	PSR/NOW	
137	Solec Kujawski	17	38-40	10	PSR/NOW	
138	Solec Kujawski	18	38-40	15	EK, KŁ, PSR/NOW	
139	Solec Kujawski	19	38-40	16	NOW	
140	Solec Kujawski	20	38-40	17	NOW	
141	Solec Kujawski	21	38-40	18	PSR/NOW	
142	Solec Kujawski	22	38-40	5	NOW	
143	Solec Kujawski	23	38-40	7	PSR/NOW	
144	Solec Kujawski	24	38-40	9	PSR/NOW	
145	Solec Kujawski	25	38-40	8	PSR/NOW	
146	Solec Kujawski	26	39-40	1	NOW	
147	Solec Kujawski	27	39-40	2	KŁ, PSR/NOW	
148	Solec Kujawski	28	39-40	3	PSR/NOW	
149	Solec Kujawski	29	39-40	4	EK	
150	Solec Kujawski	30	39-40	5	PSR/NOW	
151	Solec Kujawski	31	39-40	6	KPL, PSR/NOW	
152	Solec Kujawski	32	39-40	7	PSR/NOW	
153	Solec Kujawski	33	39-40	8	NOW	
154	Solec Kujawski	34	39-40	9	NOW	
155	Solec Kujawski	35	39-40	12	PSR/NOW	
156	Solec Kujawski	36	39-40	10	NOW	
157	Solec Kujawski	37	39-40	18	NOW	
158	Solec Kujawski	38	39-40	11	PSR/NOW	
159	Solec Kujawski	39	39-40	15	NOW	
160	Solec Kujawski	40	39-40	16	NOW	
161	Solec Kujawski	41	39-40	21	PSR/NOW	

162	Solec Kujawski	42	39-40	20	NOW	
163	Solec Kujawski	43	39-40	17	PSR/NOW	
164	Solec Kujawski	44	39-40	19	PSR/NOW	
165	Solec Kujawski	45	38-40	19	PSR/NOW	
166	Solec Kujawski	46	38-40	21	NOW	
167	Solec Kujawski	47	38-40	22	MEZ, NOW	
168	Solec Kujawski	48	38-40	20	PSR/NOW	
169	Solec Kujawski	49	39-40	23	KPL, PSR/NOW	
170	Solec Kujawski	50	39-40	22	NOW	
171	Solec Kujawski	51	39-40	25	PSR/NOW	
172	Solec Kujawski	52	39-40	26	NOW	
173	Solec Kujawski	53	39-40	27	PSR/NOW	
174	Solec Kujawski	54	39-40	28	NOW	
175	Solec Kujawski	55	39-40	29	NOW	
176	Solec Kujawski	56	39-40	30	PSR/NOW	
177	Solec Kujawski	57	39-40	31	PSR/NOW	
178	Solec Kujawski	58	39-40	32	NOW	
179	Solec Kujawski	59	39-40	24	NOW	
180	Solec Kujawski	60	38-40	25	NOW	
181	Solec Kujawski	61	38-40	24	PSR/NOW	
182	Solec Kujawski	62	38-40	23	NOW	
183	Solec Kujawski	63	38-40	27	PSR/NOW	
184	Solec Kujawski	64	38-40	26	NOW	
185	Solec Kujawski	65	38-40	28	PSR/NOW	
186	Solec Kujawski	66	38-40	29	MEZ, PSR/NOW	
187	Solec Kujawski	67	38-40	30	OR, PSR/NOW	
188	Solec Kujawski	68	38-40	31	PSR/NOW	
189	Solec Kujawski	69	39-39	28	NE	
190	Solec Kujawski	70	39-39	29	PSR/NOW	
191	Solec Kujawski	71	39-39	30	KPL, PSR/NOW	
192	Solec Kujawski	72	39-39	31	PSR/NOW	
193	Solec Kujawski	73	38-39	72	NOW	
194	Solec Kujawski	74	38-39	71	EK, NOW	
195	Solec Kujawski	75	38-39	69	NOW	
196	Solec Kujawski	76	38-39	70	NOW	
197	Solec Kujawski	77	38-39	68	NOW	
198	Solec Kujawski	78	38-39	67	NOW	
199	Solec Kujawski	79	38-39	66	EK	
200	Solec Kujawski	80	38-39	65	PSR/NOW	
201	Solec Kujawski	81	38-39	64	PSR/NOW	
202	Wypaleniska- Siedmiogóry	1	39-39	1	KPL	
203	Wypaleniska- Siedmiogóry	2	39-39	2	KPL, KCSZ, KGD	
204	Wypaleniska	3	39-39	3	NESCH/WEB	
205	Wypaleniska	4	39-39	4	NE	
206	Wypaleniska	5	39-39	5	PSR/NOW	
207	Wypaleniska	6	39-39	6	EK, PSR/NOW	

208	Wypaleniska	7	39-39	7	NESCH/WEB, WSR, NOW	
209	Wypaleniska	8	39-39	8	PSR/NOW	
210	Wypaleniska	9	39-39	9	KPL, NESCH, PSR/NOW	
211	Wypaleniska	10	39-39	10	EK, NOW	
212	Wypaleniska	11	39-39	11	PSR	
213	Wypaleniska	12	39-39	12	PSR/NOW	
214	Wypaleniska	13	39-39	35	II wojna światowa – stanowisko strzeleckie	
215	Wypaleniska	14	38-39	31	KPL	
216	Wypaleniska	15	38-39	33	NOW	
217	Wypaleniska	16	38-39	32	PSR	

Wykaz użytych skrótów:

AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski (badania powierzchniowe)

A – stanowisko archiwalne

k. - kultura

EK – epoka kamienia

PSCH – paleolit schyłkowy

MEZ – mezolit

NE – neolit

NESCH – neolit schyłkowy

KCW – kultura ceramiki wstęgowej (neolit)

KPL – kultura pucharów lejkowatych (neolit)

KAK – kultura amfor kulistych (neolit)

KCSZ – kultura ceramiki sznurowej (neolit)

EB – epoka brązu

WEB – wczesna epoka brązu

KŁ – kultura łużycka

KPOM – kultura pomorska

HA-LAT – okres halsztacki – okres lateński

LAT – okres lateński

OR – okres rzymski

KP – kultura przeworska

WSR – wczesne średniowiecze

PSR – późne średniowiecze

SR - średniowiecze

NOW – czasy nowożytne